

Viola Fischerová**Matce**

Ve snu zněl úkol:
„Zpracuj svůj život
aby byl k jídlu“

Daleko v prázdném domku
jsem štouchala třela a šlehala
z mléka a brambor
pěnu bílou a lehkou

Tu jsem ti matko
nanášela rukou
na čelo

Proti mně seděl
zchromlý sochař a malíř
který hluchému Beethovenovi
vytesal do hlavy
díry místo očí

- - -

Pořád ještě nejsem dost sladká
abych tě nasýtila
A kaši jsem dozajista
solila slzami

Hluchotu v kameni
jako tmu bez dna
na to směl přijít
zase jen zchromlý sochař
a malíř

jak jsi věděla odjakživa

- - -

Taky bys mi vytkla
že nedožiju do sta
s tou věčnou cigaretou

Taková hodná malá holka
a co se natrápila
jako bys ji byla nevarovala

Když vždycky dojde na tvá slova

- - -

Ještě i pod zemí
by se tvůj a můj popel
hrdlily

Já nemám co umírat
Ty se nemáš co bát

že to se mnou jednou nemůže
skončit -
jinak

- - -

Nebo jsi mamí
nárok na moje štěstí
vzdala?

Tak k smrti připravená
srovnané účty
sepsané co komu patří
- mně dům -

Ale ani čárka?
Ani výčitka?

- - -

Tenkrát jsi mě však v slzách
volala zpět

když jsem zas jednou
utíkala navždy

po štědrém odpoledni
před Štědrým večerem

*(Z rukopisné sbírky Domek na
vinici)*

Jarmila Rozsypalová

V PRŮHLEDU VĚTVÍ
co nad zídskou ční
se sloupek dýmu rozvíjí

HOLÝMI VĚTVEMI
se mrazu dotýká
grafika

STOPY BAŽANTA
a také stopy kuny
Dělá co umí

MALIČKO TUŠÍME KDE SÍDLÍŠ
maličko?
Našla jsem na sněhu
vypité vajíčko

ACH OD PŘEDJAŘÍ DO ZIMY
v zahradě vůbec moci býti
Ale té práce
řekli mi
Jen skvělá motivace k žití

MÁME TAM STARÉ STROMY
a džungli zeleně
kde máš svou voliéru
své zoo a pak mne

SLYŠELA JSEM
jak v mrazu
praskala stará tráva

PAK UŽ JEN NAŠI MRTVÍ
co na ně myslíme
když zapalujem svíce
za lidi tvé i mé

Marek Šobáň

Psinec

Mí braši! v pokleku říká zřízenec
Odveleli Vás...

A nejlíp bude
ještě překrýt panelem
propustná síta z drátů
aby kolemjdoucímu
kvůli Vám nezduřelo
oko

Naměřili Vám příšernou dálku

Někde za ní
hladí si čistotně bílou stěnu
Po teriérovi titěrné skvrnky
zapudrují

Mí braši! Ale
až klopytne jezdec
Apokalypsy
o rozjezdovou dráhu
vstanete první

První vstanete!

(1998)

Ráno

Probuzení náhlým
překocením bárky
trousí se z panelů
slévají hloučky k zastávce
stříhy hovorů
svědectví čtrnáctiletého
věšeče koček
jak začalo tak utne

Přijel autobus.

(leden 2001)

Sarkandrova kaple

(Denise)

Jakoby zkameněl ořech
Jádro je ze stínu

Vstupuji
venkovní parno ještě v kůži
Do stejné zadře se později
jak tříška

skřípec

V této kapli hořčiny zpovědí
sládnou

Zaručeně.

(červen 2002)

Dědeček II.

Skaliska hnědých kalhot
s puky přístavu

Flotily bílých rohlíků
po drobcích klesající
ke dnu

Těla utonulých bukanýrů
na ornamentech koberce

—

A najednou
mě měkká ruka
táhne vzhůru k hladině
a rovná vlasy

Až tady jednou nebudu
dostaneš moje hodinky!

(duben 2007)

Kristus dětství

Oběšený pokroucený Kristus
s vybouleným levým bokem

Nějaký řezbář totiž opomněl
vydloubnout ze sochy
obrovský suk

Na stěně dětství
mi nevisel Syn Boží
ale mrzáček

Jak z nekonečna pouhý výsek
ochablý Bůh plný třísek.

(březen 2007)

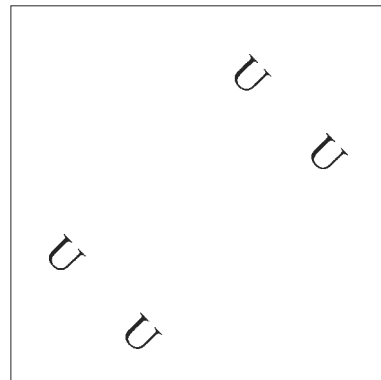
Ve výstavním pokoji

Mezi skříní a zdí
Taková škvíra na dva prsty

Tam ze smotků prachu
povstal oslík
a kolíbka kůrky
z drapérie kapesníku

Tam v zapadlé sirce
záškub světla
jak betlém dýchá.

(březen 2007)

Michal Šanda | equuus

Stanley H. Barkan

První narození

Zakrytá listím,
zvedá se ze země –
první je ona,
nikoli Adam.
Daleko reálnější
(věrohodnější)
je on z jejího lůna,
než ona z jeho žebra.
Byl to muž,
kdo stvořil tento mýtus.

Pojmenování ptáků

Unavený pojmenováním zvířat a ryb,
obrátil se Adam k ptákům.
Pravil prorocky „havran“,
pak „holub“.
Ta první stvoření vzduchu,
symboly časů, které přijdou –
deště, povodně a duhy.
Ptáci, kteří by zpívali
za svítání a soumraku,
příliš ho nezajímali,
a tak se Eva rozhodla vyzkoušet si
své onomastické schopnosti.
„Slavík,“ zašeptala,
„ibis, volavka, plameňák,
papoušek, páv, tangara...“
tajemství, ladnost, velkolepost
myšlení, pohybu, vzoru.
Bylo zapotřebí ženy,
aby byli správně pojmenováni
ptáci Ráje.

Lotova lhovost

Je strašné, že se Lot neohlížel.
Copak se tak málo staral o ženu a dcery?
Po varování ještě váhal, než přijal
milost útěku do ústraní.

Proč tedy, když už poslechl, tak rozhodně naléhal
na rodinu nedbající výstrahy
a naslouchal jen hlasu, jenž přivolával oheň a síru?
Copak ji nevolal, aby si ověřil, jestli s ním ještě je
ta, jež mu vařila, uklízela a byla matkou jeho dětí?
V jakém okamžiku si všiml, že mu nestačí?
Možná ji kousl had, možná spadla do propasti,
srazilily ji valící se kameny nebo napadla divoká zvěř.
Pochopil v té chvíli, že když se opožděvala, pohlédla
nazpět
a spálena proměnila se v solný sloup?
Není divu, že se opil v horských jeskyních svědomí
a zlhostejnělý si vzal své dvě dcery
a zplodil s nimi bratry – syny, pozdější prokletí.
Takže ani Lot, ani jeho žena, ani dcery a jejich potomci
ve skutečnosti neunikli trestu,
jenž byl svržen na dvě hříšná města.

Nic neříkajíc

„Hovořím-li někdy s matkou a ona nic neříká,
přesto jí odpovídám.“

HANS VAN DE WAARSENBURG

Chtěla něco říct,
ale neřekla vůbec nic.
Tak tomu bylo vždy.
Takže i já jsem zopakoval podobné nic
a ona odpověděla: „Ano, to je pravda.“
Pravdou bylo, že jsem nic neřekl,
ale ona se mnou přesto souhlasila.
Vím, že Talmud říká: „Mluvení je stříbro,
mlčení zlato.“
Takže jsem pokračoval v hodnotě zlata,
namísto stříbra.
Matka vždy odpověděla: „Souhlasím.“
Znovu jsem zamrmlal to své nic,
ale Matka trvala na tom, že mám pravdu.
Chtěla snad říct něco víc
než nic, které jsem tak hlásal?
Nic jako prázdná skořápka od vejce
s třemi dírkami pro slámku
k vysátí žlutku ničeho,
ničeho, úplného nic?

Chvalme ženy

(podle Donalda Halla)

Chvalme ženy,
ženy, které požívají muže
po oplodnění
a otcovských závazcích.
Ženy jako Kronos, které jedí své děti,
jako Olympané, kteří snědli kousek Pelopse.
Jako humři v komorách smrti
požívající své maličké potomky.
Chvalme ženy,
ženy, které se pravidelně proměňují
s fázemi měsíce a padáním listí,
s příchodem sněhu,
jako sperma z nebeské krajiny,
jako květy, jenž kvetou
pod kamennými pokrývkami zimy.
Chvalme ženy,
ženy krvácející v šílenství každého měsíce,
ženy, které se tvrdošijně zvedají a koušou jablka
naplněná semenem zakázaným
vrtošivými starými tvůrci.
Chvalme ženy, které dovolují mužům
osvobodit se od konkubinátu,
osvobození od bolesti skutečné ontogeneze,
osvobození, aby tvořili v radosti,
osvobození, aby létali na květiny v zahradě,
opylující všechny lilie prostoru.
Chvalme ženy za to,
že nejsou muži,
že dovolují mužům existovat,
aniž by byli ženami.

Mojžíš říká vše

Myslíš si,
že sepsání
Desatera příkázání
trvalo
čtyřicet dní a nocí?
Ve skutečnosti
to zabralo
jenom jeden den a noc.
Třicet devět dní a nocí
zabralo
zdobení písmen.

Otec a syn

„Oba jsme starci a za krátko
se k tobě připojím.“

DAVID IGNATOW

Otče,
když stárnu
a měním se v „to nejlepší,
co může existovat“
blíž zemi, z níž jsme
oba vzešli,

dospívám k pochopení
tvého pochopení pro mne –
syna, který už má
vlastního syna:

Promiň mi všechno
a nic nezapomeň.

Otče, jak by ses
na mě, otce, usmíval,
milosrdný a shovívavý
k mému synovi –
ty a já v jednotě.

Otče,
vyrostl jsem do sebe,
existence, která byla tebou
a jíž jsem já, synem,
jenž bude tvým synem,
tedy námi...

Přílet

Na orlích křídlech
přilétl jsem
do starověkého města.
Pterodaktylové
kroužili nad hlavou
(v mé hlavě).

(Z angličtiny přeložil Libor Martinek)

Josef Holcman

Pátek, 3. ledna 2003

Jedu ze Zlína do Skornic, abych zkontroloval svoje místo narození. Ty opěrné body (Obecní dům, kostel se hřbitovem, škola, hospoda a vinné sklepy Vinohrádky) jsou jako zdi hradu Špilberk, k nim jsem přikován řetězem a žádná amnestie mě těch okovů nezboví.

Maminka říká, že není žádná zima. „Ale v šestapadesátém se v lednu oralo a selo. Zamrzlo až jednatřicátýho a ešče na Jozefka byly metrový závěje snihu.“

Bratranec Blažej, starosta, hlásí: „Minulý týden jsem páčil, naložil jsem to a dojíždím k domu, auto plný slivovice. U baráku zatočím k bráně a – pes! Zabrzdil jsem tak tak, ale to zvíře nic. Vyskočil jsem a před autem ležel Víta. Nadal jsem mu, že jsem ho mohl přejet a on mně odpověděl: Blažku, nezlob se. Kdybys mě přejel, já bych to vzal na sebe.“ (Víta je náš padesátiletý druhý bratranec neboli vlastník a po zlomenině nohy a ztrátě práce se propil skoro k nebytí.)

Ještě skočit ke starým manželům Levovým. Nikdy bych si v mládí nepomyslel, že mě jednou budou zajímat staří, téměř devadesátiletí lidé tak, abych je navštívoval. Jejich syn Kuba byl stejně starý jako já. Málokdy se vidí mezi manžely tak dokonalá, do sebe zapadající ozubená kolečka: vlídnost – razance, skromnost – exhibice, abstinence – pití, domácnost – svět, pracovitost – tu mají oba, tetička Mařena i strýc Jakub.

Pátek, 31. ledna 2003

Život je dokonalý, chystá si nás, až si nás nachystá. Maminka je v kyjovské nemocnici na smrt. Připravte se, řekl nám zástupce primáře. Srdce unavené, voda v plicích (spíš plíce ve vodě a ona se dlouhé noci nejen dusila, ale i topila), nádor v noze a co ještě? Ještě všechno, neměla na svém těle zdravého místa, šlauch v zádech vražený na odčerpávání vody z plic, kyslík v krku a hadice v ruce zamontovaná, aby jí nemuseli pořád hledat žíly pro stovky infuzí. Povídá – sousedka se otočila na lůžku a zlomila si klíční kost, tož tak bych nechtěla dopadnout.

A já jsem viděl zřícené tělo, ale její oči ty poslední věci ještě odkládaly, i když sestře, jako dceři, řekla – jednu na svět, podruhý z něho. A pod dojmem tohoto

příslloví se drží lehkotěžce mezi námi, ona nemůže umřít, protože se bojí nechat tady svoji dceru samotnou, my cítíme její přítomnost jako něco, co je ještě mnohem hmotnější než fyzická práce, na které byla závislá. Ztěžklým jazykem a pomalými ústy dodává:

„Moja stařenka – když ostali ležet – po mrtvici – tož v Kyjově nebyla nemocnica. Zavolali jsme doctora – a ten povdá: doneste kýbl – ono se jim uleví. Jak? Nařezal žílu – oblúkem to stříklo do kýbla – tehdy se to tak dělalo – a do rána umřeli.“

Zatřásla se mně ramena s krkem mezi nimi.

Sobota, 1. února 2003

Kousek za tou nemocnicí jsou Bukovany. Mohlo by se zdát, jak to tak bývá, že chlapi se tam začali scházet, aby pod záminkou zpěvu pili slivovici. Ale je to opačně: pod záminkou pití šíří lidové umění. Což znamená, že pořádají košt slivovice, na kterém se hraje, zpívá, prodávají knížky a výrobky ze dřeva, šustí a slámy, dojednávají se další kulturní akce a přenáší se generační paměť – Tomáš Prachár (on se jmenuje Prachař, ale ve Velké nad Veličkou se říká Prachár) mě bere bokem a říká:

„Vzkaž tým humanistom z tvojej knížky O slivovici, Zikmundovi, Bobákovi a Pavlišťikovi, že nemajú pravdu, když ríkajú: pijte jak dobytek, ten ví kdy má dost. My jsme měli krávu Malenu a v listopadu jsme dali metrák maču z trnek k ní do chlěva, aby nepromrzl. Tri dni jsme ju dójili poležačky a prasata sa po tem mléku mohly pozabíjat, jak ho chtěly. Takže když naše baby ríkajú – vyžereš toho jak kráva a jsi ožralý jak prase, tož majú pravdu.“

Čtvrtek, 27. února 2003

Nemocnice Kyjov. Jsem tu častěji než ve Skornicích, maminka přežila ty hadice. Chtěla se zlepšit a ví, že nám pořád má co dát. „Tady tá tetka sú sama, barák převedli na synovca a naráz za něma nikdo nechodí. Povdala jsem jim – dokáď cosi máte, tož jste vzácná. A tady tá druhá sú z Velkéj, byly tu za něma děcka a donesly jim jídla, tetka povdajú: kúpili mně ty harburny a je to dobré. Naládovali to do sebe, a za chvílu už volali: Panenkomarja sedmiboolestná, mňa to páli aj v riti, zavolajte hasičů, nech ňa prostríknú.“

Směje se a hned i nesměje: „Vedle ležela učitelka, její manžel byl horník. Ptala se mě co děláš. Mně nebylo do řeči, ale povdám, že jsi právník. A ona – to vystudoval za dělnické peníze. Jsem se otočila a neříkala nic. Když to za pár dní opakovala, tož mě to dožralo a musela jsem se ozvat – za to, co jste nám ukradli při téj vašej kolektivizaci, by mohl študovat né pět, ale padesát roků.“

Vzpomíná tak, jak se při návratech vzpomíná: „Když za mnú začal tata chodit, tož mně lidi varovali, že je vztekloň. A že jeho tata, jako stařeček Holcman, sú zavřený kvůli politice. Ale on uměl malovat. Zajímala ho historie a hrál divadlo. My jsme spolem za zimu přečetli Jiráska, Baara, Herbena, Mrštíky, Čapka. Nervózní byl, ale to z něho udělala politika. On nadal na schůzi komunistom do sviní zlodějských a potom do rána naříkal, že ho zavřú a co já si bez něho počnu. Ale spíš to bylo tak, že co on by si počal beze mě. Já jsem nemohla nad tím moc dumat, já jsem musela dělat. Kolikrát jsem si říkala – jak to unést, ten náš život, když starosti a dřina byly silnější jak všecko ostatní. Ale nebyly. To se nám enom chvílami zdálo.“

Paauza. Mlčím. „Příští týden už pujdu dom. Člověk má nejradši místo, kde zažil radosti, ale aj sůžení.“

Sobota, 1. března 2003

Chodím za průvodem fašankových masek ve Skoronicích a fotografuju. Skoro devadesátiletý Jakub Lev leží doma zachumláný v peřinách, má chřipku. Můj mladší syn Kuba, celý v bílém, za lékaře, přistoupil k lůžku a ptal se strýce, co ho trápí. A on zvolal:

„Mařeno, já jsem ti říkal, že nechcu dochtora, mně by stačilo, kdybys mně nalíla trochu čaju do slivovice a byl bych zdravý raz dva.“

Syn mně povídal – tati, odveď tu tetičku trochu bokem. Tak já, už ovíněn slivovicí, jsem řekl tetičce, že mají pěkné muškáty za oknem a ona mě provinile opravila: „Ale Bože, Jožko, muškáty v únoru nekvětú, to sú kaktuse.“ Mezitím Kuba dal zavdat strýcovi slivovice přímo z láhve. Zasvítily mu oči, zježily vlasy a zvolal:

„A přece jsou!“

„Kdo, strýcu?“ optal jsem se.

„Rozumní dochoť!“

Odešli jsme z toho domu čistoty, pohostinnosti a tetiččiny vlídnosti do dalších zastávek masopustní ob-

chůzky, a když jsem se za pár minut z dolního konce Pastviska otočil, tak jsem uzřel, jak na prázdné, vyliďněné ulici stojí Jakub Lev, už oblečený, ale s holou hlavou, a s čaganem nad hlavou volá sípavým hlasem: Hej rup! A potom zpívá tu fašankovou, my říkáme ostatkovou: *Pod šavle, pod šavle aj pod obušky, my všecko bereme aj zhnílé hrušky...* Dotkla se mě nesmrtnost?

Na konci Pastviska potkávám jeho souseda Vítu, má odrané ucho a říká mně: „Jožko, né. Tobě nikdy to nezapomenu-u. Nikdy. To. Žes mě neudělal v hody stárkem.“

To od něj slyším každý týden, několik desítek let. Tentokrát přidává, že si vezme štranek a půjde se oběsit. Ptám se ho zbytečně, kde se stačil napít v půl jedenácté dopoledne. Nesmyslná otázka pro člověka, který už několik let nevnímá čas.

Večer v hospodě se nechá objímat od maškar, je k nerozeznání od nich, a potom spí na stole. „To ti nezapomenu, kamaráde. To... stárek... já... hodový...“ říká mně, když se probudí.

„Vítku, nesor mě. Přestaň chlastat a táhni dom.“

„A proč? Co já mám na světě? Děcka nemám. Když se v noci doma probudím, tak po mně skáčú žlutí potkáni a všecko. Jak si vezmu flašku, tož utečú. Zmiznú.“

„To je dokázaná věc, že hlodavci se bojí kořalky,“ hlaholí Náčelník.

„Já ne!“ bije se v prsa Víta.

Úterý, 18. března 2003

U našeho domu ve Skoronicích stojí Lev, že se jde zepat, zda je doma doktor Holcman. Nepoznal mě. Až se přesvědčil, že jsem to já, tak volal:

„Jožko, já ti idu popřát k zítřejšímu svátku. Víš, co znamená hebrejsky Josef? Hospodine, přidej.“ A že by si chtěl zavolat sanitku, bolelo ho oko. Tak jsem ho zavezl do nemocnice, u vrátnice jsem ho vysadil a uložil mu, ať počká, než zaparkuju. Ale on nečekal a zaklepal na dveře Pohotovostní lékařské služby. Zrovna když jsem přibíhal, tak otevřela sestra a zaječela:

„Co tu tak bušíte? Musíte si počkat!“

„Sestřičko, mně bude devadesát roků a doposavad jsem smrt posílal k sousedom. Včít ju ale myslím pošlu k vám!“ řekl vybraným a jemným způsobem a sestra křikla:

„Nevidíte, že tu máme pacienta?“

„Nevidím, děvčico, nevidím. Kdybych viděl, tož bych tady nebyl.“

Janusz Wójcik

Chtěl jsem píseň

Chtěl jsem píseň
píseň stříbrokřídrou
píseň stoupající k horskému štítu
skrývající ve svém stínu
dílo Herberta Slowackého Hölderlina
Danta a Homéra
chtěl jsem aby přinášela smutek
zamyšlení a radost
ale to bylo kdysi
smělé mladistvé přání
čas prchá slepě jak železná kola
a dnes stříbrokřídrlá je šerou písni vlaků
odměřujících míjení
mezi hodinou příjezdu a odjezdu
na mlhavé stanici Země

Zimní impres

Zimní hvězdy,
perly nad mou zahradou,
třpytí se v oparu večerního nebe.
Já, můj pes a strom
pohlížíme v majestátu vzhůru:
byť jsme malí a bezejmenní,
přece jsme i my
částečkou všehomíra.
Nechť mi někdo poví
– že člověk, to zní hrdě,
téměř nepsaným právem desatera
všichni jsme zůstali určeni sobě.
Ke zhoubě rodu falešní proroci
vyrváli duši z nitra tvora
a naučili zabíjet to, co bez ní
je již pouhou věcí.

Magické město I

Duch města
skrývá tvář
v temné mlze
přes oktáv století

Po ošetření, kdy paní doktorka mu říkala – pane, vy máte zelený zákal, vy musíte mít strašné bolesti – jsem ho zavezl domů.

Potom jedu k Vladimíru Vašíčkovi do Svatobořic. Řekl mně, že rezignoval na vnější svět. Myslím, že se dopracovává pocitu materiální prázdnoty, který jej osvobozuje, a on může malovat co cítí a ne to, co je diktováno. Má v ateliéru tisíce obrazů a nepotřebuje je prodávat. Nepolemizuje o věčnosti, on si na ni už sáhnul přes svoje obrazy, pro něj je součástí života, druhým dílem románu.

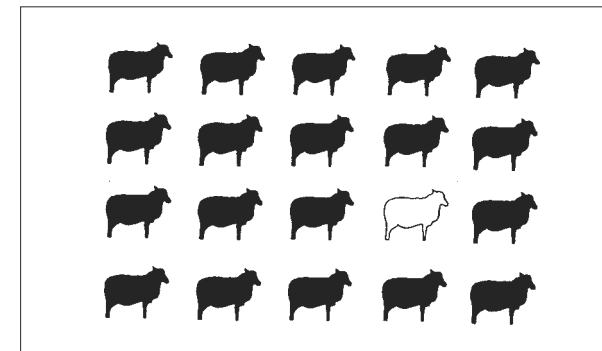
„Myslím, že člověk vytvoří v umění něco pořádného teprve ve chvíli, kdy počítá se smrtí. Když se tě smrt dotkne přes někoho z tvých blízkých.“

Neděle, 30. března 2003

Jsmo s Jitkou v Praze v Národním divadle, hrají Maryšu v Pitínského režii. Pitínský je čaroděj, protože dokázal omladit děvčata od Gabriely Preisové, Gazdinu robu i Její pastorkyni tak, že zmladil i samu autorku, o kterou je tak mezi dramaturgy znovu zájem. Dnešní režie je překvapivě tradiční. Josef Somr hraje – jak jinak – sedláka Lízala. V roce 1980 hrál Vávru. Hrál někdy Francka?

Maminka mně potom doma řekla: „Maryša se ve Skoronicích na Obecňáku nikdy nehrála. Chlapi tú hru neměli rádi. Snáď se tam poznali či co. Nebo se jí báli. Zrovna tak lidi u nás neměli rádi Její pastorkyňu, na tatu v šestašedesátým aj nadávali, když se to hrálo. Je to o nechtěným děcku. A takových bylo.“

(Výňatky z knihy Trvalá bydliště /Archa, Zlín 2006/)

Michal Šanda | černá ovce

myšlenka ze soumraku
svítá nad vinicí
uspané představy

hvězdo poutníků
rozjasni v temnotách
ztracené stezky
na konci knihy
cosi bez milosti zůstane
červ přesune tělo
zmije uprostřed lebek
uvijí hnízdo
na troskách kaple

v kostlivce dočasnosti
se nepromění jedině to
co povstalo z moci Ducha

Komaskové

Při stolku v kavárně
jež je jen podle názvu Literární
světlo olivové lampičky
v chomáčích dýmu
zlatí číše tulipánů
s nostalgii se dívám oknem
hledám stopy pověsti
zapomenuté v diáři města

kdysi na tomto náměstí
před sloupem Zikmunda
architekti z Jihu
vystavěli královský zámek
vyhlazený kámen na kameni
v harmonii klasických proporcí
jaké si pamatovali z rodných končin

po práci
při džbánku piva
vracejí se vzpomínky
na tůně jezera Como

zvolna mizí plody pomerančů
na zelených kopcích
kladou se stíny vinné révy
krajinka dětství

lazurové nebe
ukryté v ciboriu srdce
na léta potulek kdy se za chlebem
stále musí putovat

nepokojní koně v hospodské stáji
před výjezdem o žlab kopyty bijí
kurýr ze Slezska přivezl listy od knížete
několik dní tomu při silném větru
rozšílel se požár
v Brzegu shořelo 9 ulic
69 domů včetně radnice
rozkazuje se zastavit práce ve Varšavě
a co nejspíš dostavit se do knížecího sídla
aby bylo vybudováno spálené město

echo klapajících podkov zaniká v temnotě
ještě před zakončením stavby
Mistr Jakub opustil zámek
a nikdy se již nevrátil
dílo dokončil Giovanni Battista
a jak to nejčastěji bývá
v archivech zůstaly
jedině stopy po účtech
nic víc

dříve než zanikla zvěst o Komascích od jezera Como
proslavili se stavbou brzežské radnice
ale to je již fragment jiné historie

číšník zvolna vyzývá hosty k odchodu
za oknem poslední drožka
odváží do hotelu
ochmelené turisty
pouze kapky deště
na Krakovském předměstí
smývají stopy dávné pověsti

(Z polštiny přeložil František Všeticka)

Zbigniew Chojnowski

Návrat k jezerům

Tady jezera leží za lesem,
Řeky se stáčejí v ohybech.
Tady všechno, co žilo a bylo
Vchází do vzduchu, do zapomnění,
Vychází ze země a z nepřečtených knih.

Rodím se proto z rozmazaného písma
V plesnivějícím deníku
Z krajin, setkání, potrhaných vět.

Pod bdělým blankytem vznikám
Z odrazu v jezerech a ze vzpomínek,
Abych rozvál s oblakem pochybnosti existence.

Rodím se z vod, z nichž jsem se vynořil,
Tečou skrz mne,
Krouží mezi nebem a zemí.

Ve vodě pulzuje nezachytitelná trvalost počátku,
Jenž obnovují vlny na jezerech.

Logos

1.
Nebe objímá zemi – mrak neděkuje za den a za noc,
Nic mu nechybí – nevybírám si, vybírá ho vítr.
Vrhá stín – propouští ptáky, meteory, asociace.
Provádí po ulicích a po vodě, po tvářích a písmenech
Bez Slova, bez Oka.

2.
Poslouchá Mozarta, když čte Iwaszkiewiczze –
Nečte Iwaszkiewiczze, když poslouchá Mozarta.
Smích v kamrlíku. Huba požívá zlo
Vznešené myšlenky a drobky zvednuté z podlahy.
Nenaslouchá tomu, co zvěštuje život a otevírá
Dveře na světlejší stranu.
Neposlouchá, takže když poslouchá
Mozarta, nečte, když čte Iwaszkiewiczze.
Nejí, nechodí, nesedí, neleží, nestojí.

Dokonce se nedá přesně říct, jestli existuje.
Nemá spojitost s ničím a nikým
Jako slovo, které se stalo samo sebou.

Kam se ztrácí?

3.
(Náhrobek)

Nemohl, neuměl, nechtěl
Být naplněný chvílí, která trvá
Ani tou, která vstává z mrtvých,
Ani tou, která se vznáší ve snu.
Nohy zkostnatěly, jazyk ztuhl,
Fantazie se vyčerpala,
Stejně povrchně tehdy jako teď.

4.
Toužím chodit nahoru a dolů po schodech,
Po nichž kráčí jistota přítomnosti.

Plánuji projít cestami,
Které ovlivní věc těžší než záblesk spěchu.

Nechci být ubrečencem nejasné existence
V hluku sídlišť a aut.

Vždyť kdo mi řekne, že nic nemá smysl
Nebo ho něco mělo?

Kde najdu to, co mě odvrhlo,
Co já jsem odvrhl?

5.
Cokoli činíš,
Cokoli činí tobě,
Cokoli činí bez souvislosti s tvou věcí,

Logos obsahuje tvůj osud,
Upíná do svěráku zemi a nebe
Před očima jezer,
Přes lhostejnost přetížených měst.

(Z polštiny přeložil Libor Martinek)

Radovan Brenkus

Z VNÚTORNÉHO OKA

OBEŽNICOU SPRED SVETLA
 si privlastňujeme božskú postavu,
 zatratení ju potrebujeme.
 Beda lumpom, ktorí neuveria.
 Preto cezo mňa objav nejestvujúce!
 Poďme si vymyslieť, čo nemáme,
 a poďme sa vymyslieť na to,
 čím nie sme. Cez račie kroky napred.
 Rúnom sa staneme skutočnými.
 Ostatné sa ponáša na matku,
 ktorá si mätko pritúli krásne zviera.
 Náruč vracia zamrznutému nebu,
 čo sa tak zákerne topí.
 A toto je prvý sneh,
 voči ktorému sa otočili
 pokravné vločky. Žiadna svorka...
 Ani telo obrátené proti prachu.

Z ÚTROB, KDE HRAJÚ SUKYNI SYNOVIA,
 neslýchať o vetre, hvízdajúcom rekviem.
 Preč od splínu – to len nezvyčajne
 zvoní a vonia jas. Jas ruže.
 Na jazyku z bahna sa rozplýva
 radosť, iné raje ako stratené
 prýštia zo žalujúcich hlasov.
 Bludičky svietia utopencom,
 čiernym mliekom v poprsí.
 Namiesto sviec tlejúce trstiny.
 No najplnšie sú prázdnejšie
 než lebka na prahu ducha.
 Ak by neboli vypálené
 materské znamenia vody,
 zrušili by temeno priestoru – hmlu,
 v ktorej sa odbíjame zvonom
 do podoby smrtihlava.

NEŽNÝ NEBESKÝ KRUIH
 zvierajú hodinové ručičky,
 aby nevydal ani hlások.
 Vo vyhnanstve krajina,
 krajina vlkov a krýs.

S mesiacom v tvare hrdzavej kopy.
 Zdochlina na pahrebe, čo ochladla
 od vyschnutej krvi. Nad rehotom pliahy
 vzlietne rozumné stvorenie,
 keď doznie zavýjanie a piskot
 v zaslúbenej zemi mŕtvych bohov.
 Božsky sa zrúti zmysel dejín,
 zmysel syna... zostane nepreskúmaný.
 Luna sa totiž neotupí
 po zreteľné ostrie pokolenia,
 aby sa dovidelo na jeho dno,
 dno kameňa.

Z PAVUČINY DO POSLEDNÉHO DYCHU
 si sľúbil, že na nádvorí
 zabudneme na terajšie nebo,
 na pradávnu modlitbu tieňov.
 Odprevadil si ma do zlatých lesov,
 kde nie sú stromy – zohavené telá.
 Lekná, podkovičky močiarov,
 zazvonili ich reťazami do šera.
 Len tak sa dá strhnúť z popola,
 pridať k strážcom
 nadpozemsky hlbokých pokladov.
 A jar vari z raja
 bude čistá a chladná
 ako sneh na žírnych poliach,
 kde zapadanie slnka
 prachom zrkadlí jeho vychádzanie
 podľa klamného opačného pohybu.

PRÚDENÍM PORIADKU DO ZMYSLOV:
 noc a vietor, žena a muž.
 Obaja povoľní k nerestiam
 nevinne menia polohy
 od praskania miazgy
 po rezanie krvi,
 od kože ku kôre.
 Hore slepá hrôza,
 inokedy hluchý nárek.
 A znovu na svitaní
 pri trilkovani slávikov,
 ktorým z hrdiel
 odjakživa kvitnú ruže,
 sa rozdvojí ich popínavé telo,

pretože za súmraku
 jeden spolieha
 na väčšiu bolesť druhého.

ÁRIU O SVOJOM KONCI
 čmáram na múry temnice,
 kam ma s pacholiatkom
 sotili ako bosorku.
 Ak si rozum namýšľa božský pôvod,
 nevysporiada sa s besom.
 Ešteže meškajú slnečné hodiny,
 aby ich točiaci sa tieň
 nezastihol slabšie ľudské tône.
 Keby sme sa pobožkali
 v pravom momente,
 jazyky by sa zauzili do toho,
 čo nám patrí podľa viery.
 A z prachu by sme sa prevtelili
 do anjelov. Lenže my aj vtedy,
 náhodou presní, zutekáme
 od vlastných pier.

Z VNÚTORNÉHO OKA
 sa rodí zdvojená bytosť.
 Nudný, prostý život, desiaci sa seba.
 Slzami uzdravuje smädné tiene,
 skraccujúce sa, keď klesá slnko.
 Lopta, skačúca po klávesoch schodov.
 Často zachutí mäso a červy
 si musia dokazovať svaly.
 Bezmocnosť menlivá podľa dňa a noci
 necháva odtlačky prstov,
 línie ostrovčekov na mieste činu.
 Azda sa celkom zopakuje osud,
 ak je zakaždým nahý
 ako polnoc s prstami v rodidlách?
 Zakope mŕtvolu pod koryto potoka
 a v tranze skúma zločin,
 tvár dvojčata na hladine.

Stanislav Denk

HADI MODRÉ ELEKTRY

* * *

Děti opadají k jaru,
 zimu když přečkaly.
 Olovnice rovna jasu.
 Táhne srdce na skály.

Výkřik. Krátká zpráva.
 Strom. Dech už zamotává.
 V listu otevřená brána
 do knihy se schová.

Marnost. Číst si slova.

* * *

Kukly. Zavěšené na okně.
 Motýlí světlo. Malé dlaně.
 Závoje. Kladené na sebe.
 Rudnou. Výkřik přibitý na nebe.

Křídlem. Vystřeleným z nitra.
 Utopenou bolestí
 oslepuje. Co však bude zítra.
 Čas. Sevřený starostí.

* * *

Kámen. Kladivo tluče
 do něj. Jiskra skáče.
 Myšlenka. Tenká na oprátku.
 Proklouzne do šedin spánku.

Dřímota. Slova pohřbená.
 Na kovadlinu v lebce tlučou.
 Odpuštěná. Hlídaná. Neopuštěná.
 Prosí o smrt tvou rukou.

Pokoje

Byl šabat prvního měsíce roku 5762.
Chodím mezi kuchyní a světnicí.
Palestrína slepý na obě oči
zpívá o kráse a oddanosti.
Chodím ze světla do tmy.
Z kuchyně do světnice.
A v očích nejvyššího jsem takto
omilostněn.
Sklenicí naplněnou vínem
tůkám si s tabulkami okenními.
Měsíc i lampy pokyvují,
alespoň jedna noc pokoje.
Pokoje ve světnici.

* * *

Místo básně nalepit květ
švestkový na prázdnou stránku.
Je opuštěný v bělosti papíru.
Snad ještě kousek nebe,
přes který padá.
A větřík, který ho sfouknul
do svěží zelené trávy,
kde je tak opuštěný.
Mladostí a křehkou krásou.
Rozum se vzpírá banalitám
toho obrazu. Naivitě nezralých citů.
Klišé, které se vrací.
Zadupávám botou křehké okvětní lístky
do země. Tohle už nelze opakovat.
Štěstí ještě, že příroda rozumu nemá.
Utrhnu jeden kvítek.
Vložím do úst a spolknou.

SPOJENÍ

Hluchavka

Valaška zaseknutá do hustého vzduchu
vesnické pivnice.
Tiše sténá bolestí.
Prýští ze stříbrné hlavy
do džbánů sprostoty.

Únava

Tělo jako židle.
Usednout na ni.
A vstát.
Až při posledním soudu.

U kořenů

Malinká proláklina.
V kořenech starého dubu.
A v ní je voda.
Tenká jak proutek
mládí.

Vykoupení

U oběšení zločinců ducha.
Mohla manželka stát hned pod šibenicí.
Když kat podtrhl žebřík.
Nohy odsouzence křečovitě kopaly vzduch.
Slitovná žena je objala
a celou vahou se na ně zavěsila.

Život visí na smrti.
Ale co by byla smrt
bez života.

Obě je vykoupením.

* * *

Hladká vůně smutku
uléhá do mých dlaní.
Dýchám, dýchám na ni.

Fotografie mrtvého praděda.
Nebožtíka v rakvi.
S rukama sepnutýma.
Očima zakoulenýma.

Je to snad Boží tvář?
Když i smrt

POMÍJÍ

Jaroslav Chobot

Přelomové hrdlo svůj válec
při odrážení následovníků
nezakryje...
Přelomové hrdlo se nedotahuje
v přírazech prošlé resignovanosti
Přelomové hrdlo opovrhne
lezoucími v průhledech
namotávaných mezer
přelomového vybíjení vznětů...
Tak nepředstavitelně
uvolněným pohybem
že nepatrná vzduchová mezera
nachází místo tohoto pohybu
jako své zasouvání se
do tkání vznikajících
neustálým hněvem...

Neúměrně umělé věci
svá spojení předbíhají
po okrajích tělových ker...
Úměrným nadnášením
námi posouvaného spádu
nechávajícího svá nepřímá
zastoupení
vyrážet bodovými vzniky
běžícími po rovině minipolí
kartáčovitým pohlavím...
Po nevnímátném příkrovu
nabíhají na klec naplněnou
novorozenci cukru
aby ji obratně uchopily
a spotřebovaly jako orgasmus
z rozpuštěných sacharóz...
Po výpadu nahodilého pohybu
který se samovolně uspořádává

Jestliže jsou kapkovití
zapouštějí se do obvyklých
sestupů
s plným vědomím...
Jednoznačně natisnění
něčím co se pohybuje
/elektrizováno/
následnými polostisky

protahované neúplnosti
v neúměrně velkých konzervách
/s délkovými průvodiči/
které mají krční ploutev
zahřívanou termotukem
pro výrobu volných puďů
sjíždějících ke spotřebě
samostatným probíjením...
Potom budou přímo v bloku
předurčeném termoklady...

V rozvíjející se sledované
strážni /básni/
s nepřepnutelnými úbytky
částečně viditelných obměn...
Mezi zádrhy zářivého orání
v napěchovaných složeninách
pohybujících rubovými přívaly
otevřeného jásání
nástavných hrtanových dutin
nesprávně utvářejících výdechy /propady/
jakousi neuvolnitelnou
žijící nití
s opruzenými náběhy...
V uklouzaných svinovacích bubnech
počítajících
/od určitého okamžiku/
s možnou totalitou...

V rozkroku propojená
bílá hruška
postávající na stopce
přetaženého vědomí
se stupňuje
světelnými kombinacemi
/slábnoucími v náznacích/
jako dvojestupňová možnost
zavádějící se na sliznicích
jakýmsi laskáním...
Pozvedající vyřešenou rukou
nenáročné jezdítko
s částečnými koly:
povrchově svítící báň
odevzanou stálým prstům
jako možnost s těly hrušek
zpodobněných za hruškami...

Vstupují
do nepřemožitelných
probíjejících se pásem
zvětšenín
se systémem vrstevnatého
sálání
/bez existence průvodního
tématu/
Nezdolným parožím
oddělených popínavých
pneumatik
se snadnými dny
ve vlastní štávě
na měnidlech...
V obytných vazalech
zpřístupněného odvíjení
náznaků
od nuly až do maxima...
Proudícími zvraty vztahů
vpíchnutými do obryně
tak aby se smrštovala...

Přeurčují se
odhazováním
plivajících
NICEK
které všechno překrucují
a doufají
že sjížděním
do vlastní hloubky
zajišťují i zmlazování
/od pasu dolů/
pro různé napodobeniny
které se složitostí
vyprazdňují...
Tak jako zoufalá hlava
NICŮ
nechávací se opakovat
v událostech
spouštějících střídání
pravosti NICEK
na povrchu...
Pro mláďata kopíí /kopíí/

Edgar Engelschlaeger

JSI (PŘESNĚ?) – V STUHLÉM ZÁPISNÍČKU
ztraceném jedné noci za zmatku
s mizící pamětí. Tu památku
na zapomnění získám za písničku

věčnosti chraptěné zde na silnici,
kam hodí oknem nebe minci vteřiny.
Oči v sloup, ztuhlý. Ne jako ti, kteří dny
zběsile štvou vpřed jako násilníci.

Jsi tam? A bez zkreslení? Neměnic,
co ten den zapsal? A jestli – jen tam?
A bez toho, co potom načrtne?

Já bych však tak jako tak neměl nic
z hlubiny neznámé i tobě, sám,
kde tě má skutečnost – náš život a smrt ne.

POSTŘEHNOUT POSLEDNÍ DŮM ZA VSÍ
se nepostřehnutelně vzdalovat
ostatním stejnostejným zdem a snad
se dávat na pouť, kterou, vzav si

samotu jako směr i jako cíl,
po v sobě zemřelých prázdno a klid,
končí tam, kde na ni má vykročit,
neboť s tím klidem už je na konci.

A zatímco je shání do shluku
vír úzkostné a zlostné spirály,
schoulenější a každým dnem si blíží,

bez pózy svědčí pro svou rozluku
s násilím, s nímž ony vždy vzpíraly
to nebe halící jej jako skrýš.

V SOUSTŘEDNÝCH KRUŽÍCH jsme šli a šlo s námi
cosi, pro co to, co každý z nás rád by
byl, hrál jak bytí vně kruhové hradby
v samotkách, pro něž jsme nebyli sami.

Pak děs, když nedobytné hradby, tečny
se protkly, zhroutily a skončily svou práci.

Čas v úplňku, kdy čas je nadbytečný:
nic nenastává, nic se nenavrací.

VLASTNOSTMI SPROSTÉ SLASTI O STRACHU.
Majestát ticha lůzou zostudí.
Táhne tvé tajné jméno z osudí
na matném, temném, tupém ostraku.

Tam marně čekáš špetku úcty, cti.
Můj mrtvý tep je na půl doby váš.
Ve skalní stěně času dobýváš
marně a správně skrže tucty lstí

jeskyni skrytou slunci, výklenek,
odkud lze jasně vidět řádění,
odkud čteš ano, které se čte ne

v jazyce jasnozřivých myšlenek;
každou z těch vteřin v dlouhé řadě dní
jsi svědkem jeho zcela poslední

a každý den jsou tvé dny sečtené.

OBA DVA PRO ZLO HŇUPŮ ZLOSYN,
oba dva v jejich blahu nečistí.
A po letech mi padl něčí stín
na pero, tuš a papír z Losin.

A tuše, kdo mi stojí za zády,
neohlédnu se přes rameno;
přezrál jsem hrůzu, sebe, přezrál jméno,
strach z šílenství a jiné zásady.

Zhrozím se přízraku, jenž stojí za mnou?
Nečekám na znamení jen z té strany?
Předčí můj úlek jiné otřesy?

Jsme volní, roky přeživších nás zamnou
do vyhaslých slov první či sté strany...
přízrak psát přestává a pero otře si.

ŠEPTAVĚ V ŠERU MIZÍŠ Z NAŠEDLÉ
oblohy v šedém oblaku výš, dál;
dal jsi, cos mohl, mohl jsi, cos dal,
smutně se suneš v směšném vznášedle

nasebevzetí nebem mizení.
Vzhlédnu tam. Zde pod čarou ponoru
ponurých mračen jsme my, mizerní
nejsoucí rvoucí se s ním o noru.

Mllčení (tvé i mé) pak spouští dlouhý výslech,
své prázdno ke mně nebe upírá
a kamkoli jdu, cítím pohled tmy.

Jako by věčný děs se vešel pod letný
záchvěv, smím mlčet na otázky upíra
na malé vždy – a jsem-li při všech smyslech.

KDO Z NÁS JE jak ty bez mzdy, bez rolí
v truchlohře směšnosnu? Ty vaudevilly,
ty frašky. Koho z nás nic nebolí
mimo tvou něhu, z níž se odvíly

všechny ty noční můry, budící
ze spánku lžibytosti, marionety
na drátčích na vládcově udici,
fabrikující zlo, brak... sonety...

Ani ten, koho vyvrhli ven spratci
matečné budoucnosti, nemá z tebe nic,
vše shrabující, nikdy hrabivá.

Míň sebe ať se snaží sebevíc
mít, pamatovat, na své bytí hrát si,
nezačne nechápat, kdo vlastně ztrácí

a tušit, kdo ztrácením nabývá.

JDEŠ ZRCADLOVÝM ČASEM, VZATÉM Z HNITÍ,
zpět odvíjeném jak film z toho místa,
kdes začal a kde skončil, tam kde vyvstal
čas labyrint, jímž nejdeš s žádnou z nití.

Každý čas... ceas in ceas...tak v každém zní ti,
a každý ti bezčasou chvíli chystá;
dutina, pecka v strusce, perla, cysta,
od níž se jednou svět prázdnotou vznítí.

Lubor Kasal

Prdec, autobusové nádraží. Lidí snad pět tisíc láteří. Až na dřeň čekají, kdy něco přijede. Ve tři nic. Ve čtyři nic. Do pětnic a do šestnic, himl hergot žily játra, odtud nic nejede! Přitom to všechno vypadá jako nádraží. Čeká se na cosi, co nejedzí z Prdce. Orangutan se může aspoň vyhoupnout do stromů a házet dolů tučné ryby. Místo autobusů může udělat boule za ušima a ještě dvanáct košů mu zbude. Pak po větvích chlupatým tělem, břichem kulatým vrátí se do továrny. A jakmile zmizí, nádraží se zaplní autobusy a řidiči slibují ty nejvybranější cíle – třeba Horní Voltu nebo království Hlodavce Prvního. Či aspoň okružní vyhlídkovou jízdu po pavilonu opic.

Krásné cesty do radosti.

A pak zas prázdno v Prdci. Lidí snad čtyři tisíce láteří.

Po asfaltu válejí se kosti rybích hlav a páteří.

*

Na správní budově navlhá mlha a všechno rozpustně zabílí
Na správní budovu opičák šplhá a z oken hrají mobily:

Kokodák škyt prdyprd
kokodák škyt výprd:
Haló tady trpaslík Cikrt
Kykyryký í á mé a mé
chrochty chrochty
tak už vám to dodáme
žily tepny vlasy nehty
a k tomu těch sto jater
jak jste žádali...

Opičák šplhá čtyřicet pater
a na hoře čumí do dále –
nebe čumem přesek

sype se na něj bílo z mraků z těch misek
v nichž mísí se mísí lidoop jatý

já ty

*

Plochá střecha je po obvodu obehnaná zídkou, kterou teď orangutan obchází a nemůže se vynadávat na volný prostor kolem sebe. Cikrtova mlha se válí dole a v dálce nad horizontem opičák zpozoruje malé černé tečky. Náhle se jedna tečka oddělí od ostatních, zvětší se a stane se z ní havran, který zaplachťí nad továrnou a usedne na zídku.

Letíte na sever?

Havran se začne rozšafně procházet po zídce tam a zase zpátky.

Je tady na vás moc zima, co?

Havran se zastaví a klovně do zídky.

A máte to ještě daleko?

Havran si opici prohlíží tu jedním okem, tu zas druhým.

Dvě zvířata na sebe hledí a útroby přírody se otvírají.

Peří a srst prorůstají skrz miliony let a zůstává po nich jen chvění a měkká čára mezi zemí a oblohou. Žilky očí se proplétají, tvoří písmena a věty jazyka, jenž se jednou z šeré budoucnosti vynoří, aby utkal síť a překryl hory, oceány, města a továrny. Síť rybářů všech živých bytostí, co jich kdy na tomto světě bylo a bude.

Čas kamení a zvířata hledí na sebe.

Už bys asi měl letět, jinak je nedohoniš, a havran tedy ještě jednou klovně do zídky, vznese se a párkrát zakrouží nad střechou správní budovy.

Mluvit umím, a řeč zvířat jsem už zapomněl, orangutan znovu pohlédne do prostoru okolo.

A spatří sám sebe na střeše, spatří se, jak mizí kdesi dole a vzadu, a když se rozhlédne vpravo a vlevo, vidí dvě černá mávajících křídla, která ho nesou, hluboko pod ním se střídají ulice a parky, klesá a zase stoupá, vpředu již vidí černé tečky. Havran letí kolem komínů, antén a věžáků a v pátém patře jednoho z domů zahlédne orangutan muže a ženu stojící smutně u okna.

Jsou mi nějak povědomí, otočí se po nich, ale havran mezitím uletí, však má naspěch, musí přece dohonit své bratry, bratříčky a s nimi krááá krááá na sever, na severrrr...

*

A mráz vrazil do bazénu
opičák kráčí po hladině
patami stříká sněžnou pěnu
klouzne se rychle potom líně

To bylo pořád: Probudit se ze sna!!!

A kdekdo tu zatím chodí po vodě

Petr Pazdera Payne

Ivan Bezlímeč

(deníkové záznamy)

Unášen dál a dál nočním vlakem.

Vyrostl jsem z města, vyklouzl z klecí... Žádný mě neutil.

Cesta, duše, šaty, zavazadlo.

Někdo si vede psa, někdo milenku, někdo jde sám. Já pouhý svědek známostí. Tulák. Ze všeho jsem vypadl.

Objevuji v sobě vícero vzájemně nesouhlasných podobností.

Poznávám jen za cenu destrukce.

Odřízl jsem vše, co bylo tam – doma, kdysi.

Zanechal jsem za sebou nesmyslné debaty. Diskurzy. Intelektuální pozice.

V Ungárii jsem měl radost z toho, že nerozumím ani slovu.

Novota míst navozuje dojem, že vše může být jiné.

Vítězí prostá aritmetika těla. Prostor se rozvírá. Přehledná krajina, větrné i vodní mlýny; není kam se skrýt před kostelíky s věžemi vztyčenými.

Duše prý musí za člověkem doběhnout, když se přemístí v prostoru a čase. Nezůstávám proto na místě a své duši stále unikám.

Železnice natruc půlící radost krajiny.

Stěhovák lidí.

Cestovně probdívána noc.

Mokřady s orobincem.

Souhvězdí nespočitatelna.

Den a noc se střídají.

Jsem voják, který konečně ztratil velení.

Zpozoroval jsem, kterak koně se úlekem rozprchávají do všech stran, když přivalí se lokomotiva. Koně bílé, plavé, hnědé, černé.

(konec stránky)

Padlý most za městem. Nikdo nechce nic říct, nikdo nechce křesťansky poradit, jak se dostat na druhou stranu. Doktor? Obyvatelstvo? Povodně prý spláchny most, a to je to jediné, co jsem z nich dostal: „Kdyby most nesmetla voda, vše mohlo být jinak.“ Tak zní jejich základní moudrost.

(konec stránky)

továrna není přece tak děsná
každý je v pohodě

V požární nádrži zamrzly fošny
někdo se vzpíná někdo je plošný
zamrz tu opičí obličej – dřevěná maska
já ty – a led už praská

*

Kapka se na nos zavěsí

Máš horečku sípáš jak na lesy:

Chchch v továrně napořád zůstanu!

Nasypej tedy tablety do chřtánu

nacpi se hrstmi brufenů

a poslouchej:

Mládenci se o ni rvali jak psi o fenu
Normálně si to opakuj pořád dokola:
Mládenci se o ni rvali jak psi o fenu
Mládenci se o ni...

A můžeš jak dlouho vydržíš:

Mládenci psi fenu psi fenu psi fenu

si fe si fe si fe chchch...

Slyšíš tu větu?

Slyšíš co v tom je maličká?

Ta úzkost tělíčka

někde pod stolem v horečce
opuštěného když v nebi zahřmí

když taťka práskne dveřmi

a matička drahá padne naznak

Ti psi přece nemohou jinak –

pomalů teče kapka v nose

a pak zamachruje:

Já jsem kapka z chuje!

Nacpi se tedy práškama

opičko maličká má

Napořád tady zůstaneš Napořád bude kluzko

Tak vezmi své lůžko

deku a svoje záplaty

vlastně – já a ty

(Ze zatím nedokončeného rukopisu Orangutan v továrně)

K šílenství vybízející krajina. Kulovité vodárny na sloupech jakoby hnízda na obzoru. Prastaré továrny. Velekostry z trámů. Lesk střechem. Stříbřitost kvetoucích stromů a křovisek. Orosené kupky sena. Břeskná obloha před bouřkou. Pastorální scenerie. A opět nádraží. Rumunská violeť.

Modročervený výpravčí mizí ve skle pootevřených dveří rozjíždějícího se vlaku.

(konec stránky)

Naproti mně si sedla dívka. Nevím, zda byla krásná či nikoli, ale nabyt jsem přesvědčení, že kdybychom takhle proti sobě seděli ještě sto kilometrů, museli bychom spolu žít celý život. Naštěstí vystoupila, když jsme se přiblížili k horám.

(konec stránky)

Začalo se stýskat, a byl to velebný stesk.

Našel jsem konečně záminku i příčinu i důvod k cestování! Putuji proto, abych našel zem, kde měl bych se znovu narodit, krajinu, do níž se má duše vtělit, až budu po smrti. Tak: předjímám svou příští domovinu. Obnovenou příbuznost. Místo, kde o mně ještě nevědí, ale přesto jsem chybějícím článkem.

Jsa srozuměn s konečností svou a též svého pokračování, nabyt jsem ve svém věku pro sebe samého neočekávané svobody. Ten pocit: „Konečně smrtelný!“ Z hlediska vyšší nepřítomnosti nikoli nesamozřejmá situace. „Snad tady!“ říkal jsem si v té zemi mezi zvlněnými pásy hor kolkolem. Přistihl jsem sám sebe v pohotovosti uvěřit jakémukoli znamení.

(konec stránky)

Vystoupil jsem co nejvýše na úpatí hor. Vlak dojel do míst podle mých představ. Vzápětí mě pojal les. Vydal jsem se prozkoumat skvrnitost pěšiny v bučině. Rozhrnoval jsem nepřátelské šlahouny. Musel jsem ztéci kopec zvaný Kopřiva. Objevil jsem jamky vyhrabané medvědem. Který do nich následně vsunuje jazyk a po způsobu mravenečnicka nalapá a pozře mravence. Moře příběhů a myšlenek v hlavě. Mlčení; potřeba samoty došla naplnění. Naslouchal jsem vlastnímu šustivému kroku v hromadách dubového listí od loňska.

(konec stránky)

Vyhaslý dům; prý zával, a proto ho nedávno zavřeli. Poslední naložený vozík, a konec. Vybitá skla dřevěných staveb. Černé kostry trámů. Rychle chátrající zá-

zemí dolu. Tu, v této boudě fasovali helmy, baterky, lampičky. A pytlík slunečnicových semínek ke kousání. Jedinou to radost při práci. Při fárání, rubání, vytahování těžkých vozíků z výtahu. Při jejich tlačení. Alej převržených vozíků lemuje koleje vedoucí na rampu, po níž se vyvážela hlušina. A po druhé, menší, protilehlé, směřující k ústí uměle vytvořeného lomu se vyváželo narušené uhlí. Vozík se zajistil a poslední dílec rampy se zvrátil i s ním. Materiál se vysypal. Hromady hlušiny zaplnily vedlejší rokli.

Na place byly rozesety nepotřebné přístroje. Kolečka. Transformátor. Kanysty. Další důlní vozíky. Odstavená nákladní auta s rozbitými okny. Elektromotory. Pásové přepravníky. Setrvačnicková kola. Dráty, kolejnice, vlnitý plech.

Ve vykotlaných skalách sálalo horko; zato přítmi se udělalo v bývalé dílně, kovárně, anebo též v přístřešku, který sloužil jako šatna. Po zemi se válelo několik rozhozených helem, vybité baterky, liché holiny, dřeváky, hadry, bundy, kazajky plné mouru, vesele rezavějící součástky. Na stěně telefon.

Shýbl jsem se a zdvihl helmu neznámého horníka.

(konec stránky)

Vstoupil jsem do centrální budovy, jež v sobě skrývala konstrukci důlní věže. Na ni navazovaly další barabizny. Cihly se tu a tam vyvalily a tak se kromě oken udělaly ve stěnách další otvory. Rozbitými střechemi mezi černým žebrovím krovů a průnikem věže skrz střechem pronikaly dovnitř kónusy slunečního světla. Přirozenými výstupy skrze stavení vedly koleje na obě strany. Ze zdi pod rastrem továrního okna vyhřezávala elektroinstalace, pojistky, páky vypínačů. Na kolejích stály poslední tři vozíky. Meandr kolejí a výhybky. Nehybné koleso nahoře ve věži. Klec důlního výtahu ve výchozí poloze. A zde: vstup do podsvětí! Vrt do dřene země. Místo, jímž se člověk napíchnul na uhelnou žílu. A zaplatil za to mnohočetnou daní. I když všechno skončilo, zlověstnou ránu se nikdo neobtěžoval zakrýt. Nechápe přesně smysl svého počínání, upustil jsem helmu do bezdné propasti. Odeznělo postupně několik dunivých, bakelitových úderů... Jako by oběti závalů volaly opožděnou ozvěnou zdůli. A opět to původní mrtvolné ticho!

V chvatu jsem opustil důlní okrsek. Život není než rozpohybovaná márnice, konstatoval jsem po chvíli chůze skrze divoký, nedotčený les.

(konec stránky)

Navečer jsem dorazil do vsi, právě k večeri a jakože přespím. Sedl jsem si do hospody, chlapi též přicházejí. Z pole a od pokludy dobytka. Pár manželek též dorazilo. Rurální mechanismy. Život v cyklicky pojímaném čase. Ale i touto krajinou se několikrát přehnal fronta, vyprávějí... Muž se vrátil opožděně z vojny. Ze zajetí. Žena se mezitím oddala jinému, protože si myslela, že on se již nevrátí. Vyhnal toho vetřelce, avšak se ženou už nepromluvil. Vychovával jejího syna: „Ten přece za nic nemůže!“ Zamiloval si syna, ale jí – ženě odpustit nedovedl.

(konec stránky)

Zeptal jsem se, jak se tu dneska žije.

„Mladí odhází do měst a staří na hřbitov. Vymíráme, a děti se nechťej rodit.“

„Co zavřeli dům, není už vůbec žádná práce.“

„Jen pár kraviček jsme si nechali, pole a koně... Už se nám nedostává sil.“

Harmonikář zmáčkl stroj, jak tady říkají, a všichni se přidali. Dvě dospělé dívky tančily spolu. Vyzdvihly malou holčičkou na barový pult, aby ji mohly vzít mezi sebe. Muži rozžhavlili konce cigaret. Pozorují těkavého chlapíka; jako by ho příroda obdařila ke zvláštní komunikaci se světem všemi možnými výčnělky a výběžky: dlouhým krkem, nosem i ušima, zobákovitými ústy, bujně rozvětvenými prsty, trnkovitými očima. Dokonalé ztělesnění extrovertní mysli. Pravý opak mého uměřeného zevnějšku, pomyslel jsem si. Tvrdil, že mě zná, ačkoli jsem tu nikdy dříve nebyl. Sotva jsme se slyšeli, natož abych mu něco vysvětloval. Harmonika rozdmýchlá oheň hromadného zpěvu. Křičelo se skrze muziku. Vyšel jsem ven a spatřil čistou záři hvězd. Jako by též zpívaly – pouhým svým svitem napříč světelnými roky.

(konec stránky)

Druhý den jsem šel do kostela. Žena měla v náručí děcko. Jedno z mála posledních dětí. Stoupla si při mši do lavice přede mnou. Děcko nastavila schválně tak, aby na mě zíralo. Tváří v tvář. Všepronikající oči. Když se žena otočila, poznal jsem ji, její obličej. Patřil oné dívce, která seděla naproti v kupé ve vlaku.

Zůstal jsem zde trčet pro další noc. Od té doby tu žiji. Nikdo mě nenutil. Zbláznil jsem se do všednosti. Projel jsem zájem o místní dění. Chodím do hospody s chlapama. S vejminkáři. Absolvuji pohřby. Zapomněl

jsem, odkud pocházím. Nehledím do dálky. Cosi se uzavřelo. Vše zkratlo a já též.

(konec stránky)

Byl jsem onehdá při kastraci koně. Pořádně ho svázali přes hrudník a přes zadní nohu, a tak ho povalili. Byl jenom mírně omámený, ještě občas se cukal a chroptěl. Levou zadní přitáhl veterinář až k břichu, aby měl dostatečný operační prostor. Chlapi jistili utážené lano, nohama zapření o přemožené tělo. Další dva drželi hlavu vyvrácenou kolmo od hřbetu a zakrývali mu hadrem oči i hubu. Když se kůň začal vzpouzet, klepli ho pořádně do čela, prý aby přišel na jiné myšlenky; tak jinou bolestí odvraceli jeho pozornost od hlavní bolesti. Doktor provedl řez šourku skalpelem. Žilkované běloskvoucí bělmo spatřilo světlo světa. Připomínalo vzácný mramor. Jedno, a pak druhé. Následovalo skřípnutí kleštěmi a muselo se počkat, až dokuje krev. Mezitím přišla řeč na jiné věci. O motorkách, o koních, o ženských. Arciže ženy nebývají tomuto aktu přítomny.

(konec stránky)

„Až se zahojí, dostane chomoutek, a bude tahat,“ pravil majitel koně.

„Lepší je, aby byl čistej,“ přitakal mu soused.

„Kolik jsi za něj dal?“

„Sedm tisíc, ale byl divokej a byl zlej.“

Pomocník doktora zahlásil čas. Varlata byla odštípnuta, vyňata a hozena do trávy.

„Koňské nejsou k jídlu, ale prasečí, jedna báseň,“ pravil kdosi.

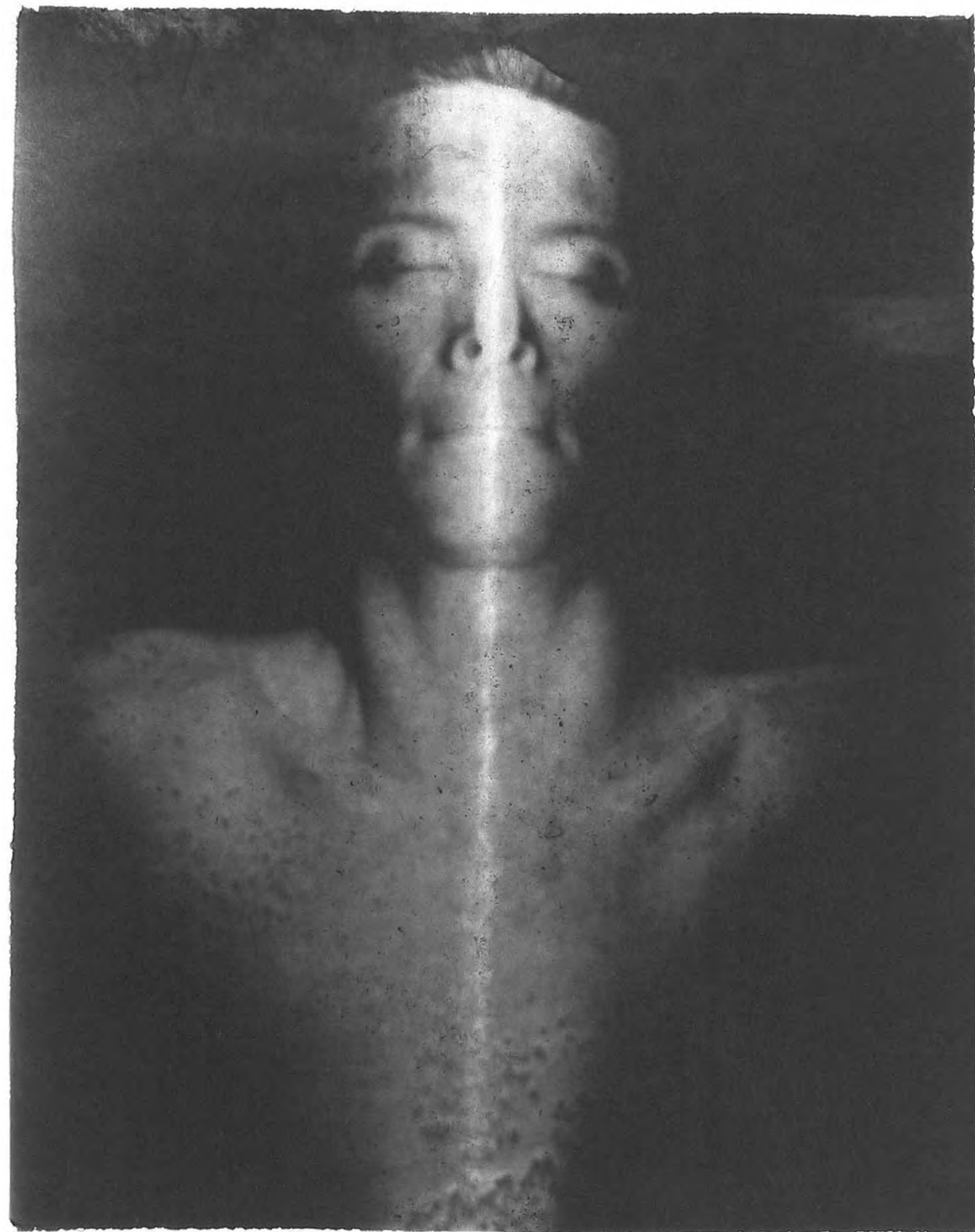
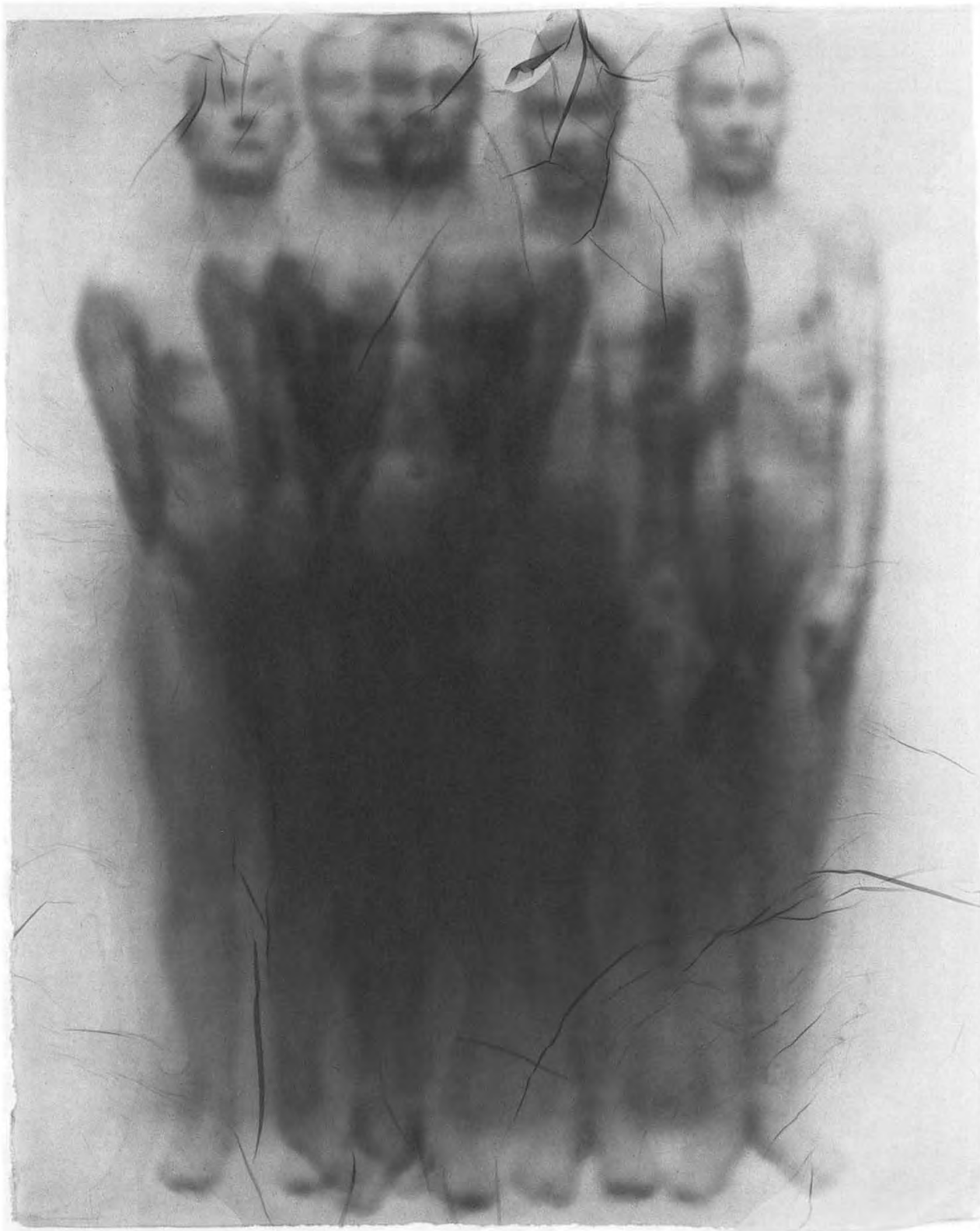
Rána byla ošetřena zásypem. Kůň rozvázán, kupodivu hned vstal.

Až teď přišla hospodyně. Drobná, starší žena, měla na sobě barevný šátek a sukni, ale černou vestu. Vyřezaného, mátožného a zpoceného koníka hladila opodál po hlavě, zatímco chlapi, zmožení bojem s obluzenou koňskou silou, zapíjeli zobětovanou prokreaci pálenkou. Zvěrolékař se chvatně rozloučil s tím, že má ve vsi ještě hodně práce. Mírně motajícího se nového valacha si pak muž a žena odvedli domů.

(konec stránky)

Ivo Harák

B(r)odce

Poslední dům vyhnaný až za okraj vesnice, až za ceduli, dům cikánský, s okny zaslepenými kusem lepenky a slepicemi v oknech ještě vidoucích, na dvorku pokaždé jiné rychle rozebírané auto. Víc dětí než psů?

Kouř, který odcházel a kouř, který přicházel. Bláto až po okraj (dlouho už nepršelo...?) a v blátě vyražené stopy: Příliš mnoho nesoustředných kružnic.

Měl pocit, že autobus zrychlil ještě před cedulí. Nechtěl se dívat, možná tomu i rukou pomáhal, ale – Zvoní poledne.

Nejstarší chytil psa. Čerta né, vemte jinýho. Čerta né, nějakýho jinýho!

Čert je můj! Čerta né, né Čerta, né!

Příbylo kružnic, příbylo kouře. Bolí jej za krkem. Už za chvíli bude doma. Vezme si prášek a pokusí se usnout. V noci toho přece moc nenaspal, a ráno musel jet zařídit své věci na okres. A cesta mu tedy nepřidala!

Možná by mohl zadřímnout ještě tady v autobuse. Zbývá deset kilometrů.

Ale ta cesta!? – jako by už napořád projížděli vykotlanými zuby.

Tišnov, Hrádek, hřbitov

Když sem chodíval s babičkou, pravidelně si měsíc pletl s ciferníkem věžních hodin. Dnes, kdy už má více svých tady než tam, jen zřídka pohlédne na věž kostela; snad aby se přesvědčil, že dosud pevně vězí.

V čerstvě vyházeném blátě; možná promíseném s nimi i s ní.

Už dlouho nestonal

Pamatoval si, že, když byl ještě malý, dlouze stonával s chřipkou; a četl si s baterkou pod duchnou: slova byla taková říčná, upocená.

Ale postavičky ožívaly; často jinak, než byly původně psány: psi, kterým jste obojek sundali dříve, než jste je naučili poslouchat.

Už dlouho nenapsal báseň, i ptal se, co tomu chybí. Možná právě to: s rizikem, že Broučci vycení zuby a k půlnočnímu obědu si upečou Ferdu Mravence.

Brno v čase studií

Rád sledoval oči (často rtuťovité), proměny ostří úst, oblaka tváře. Rád s nimi hovořil proti srsti – zkoumaje tak zvaný charakter. Ano, jistě. Ale to, na co myslel a na co z předchozího sobecky usuzoval, byl klín. A jeho záliba v ušlechtilých sýrech se tak stávala jen nedokonalou imitací tehdy ještě nepochopitelného tajemství.

...

Nesváděla jej občas jeho interpretační vášeň na sces-tí? Patrně by se mýlil jinak; po svém. Jenomže to ne vždy svedl: často se (bez zjevné vůle) usiloval číst věci kolem sebe i věci, které potkával, jako zprávu.

O jejím adresátovi sebevědomě nepochyboval, nebyl si však úplně jist osobou pisatele: No řekněte, kdo a proč mohl mít zájem na tom, aby v Nových Syrovicích spatřil fotbalové hřiště zrovinka vedle hřbitova?!

Tišnov, Šatany, hřbitov

Už ne uvnitř, ale za -. Ne součást, pouhé (nezbytné? nepatrné?) doplnění.

Mimo město, mimo cesty. Vykázán. Jako by Ona neplatila za nejbernější z mincí, byl zřetelnou toliko tím, co si za ni koupíš...?

Kolikrát vešel? Dvakrát? A právě tolikrát spatřil: jako by se – podlehna – také on snažil nevidět, s pyšnou skromností vědoucího. Ale ne: Byl to zase jenom strach. Zatím co pouhá obezlička.

Klucanina

... mlčenlivé bezvětrí úvozové cesty vytlačené vozy dávno spálenými.

Náhradní cíl namísto cílů zmizelých; co takhle: Nehty oznobené smůlou je dobré chvíli před stříháním namočit do teplé vody?

I Klucanina tu budiž podruhé (a Tišnov poněkolkáté)

Rozhledna dostavěná teprve pádem prvního sebevraha.

Příběhy příběhů

Vždycky ho vzrušovaly tyto verze: Strom padající na manželku, která přinesla svému muži do lesa oběd příliš brzo – strom konečně padající na manželku, jíž se už dlouho (neplodné a bohaté) chtěl zbavit. Jméno Lahodný jako jméno pytláka, jenž usilovně líčil na hajného, až pozval na oběd jeho ženu a děti, aby před nimi – se slovy: to je panečku lahoda, co! – vytáhl z hrnce s polívkou ovařenou hlavu jejich otce.

Verze uchovávané v paměti jako chuť rybízu z kamarádovy zahrady – rybízů, pod nimiž prý v zemi odpočívají kůstky kamarádova staršího bratříčka. Pokud by si z nich směl vybírat, tedy by si přál, aby prababička tenkrát odešla do Vídně ne za službou, ale, jak se o tom šeptá doteď, dělat kurvu.

Trnec

Pár frází do tornistry: Obsáhnout celý vesmír! Přivlastnit si svět se všemi krásami! – ale jak, jestliže, a to si musel přiznat, je pro něj i v jímavé Halasově pokoře příliš skřípivého patosu? Jako když ráno při holení usvědčil zrcadlo ze lži: a zabořilo to jej.

Ono lze nakonec i takové umírání podat v technicoloru, málem jako happy end. Na malebně vyvedeném kříži.

Nedůstojně zrzavý plechový Kristus se zdál být blíže své židovské podstatě: jeho poněkud teatrální nepřirozené gesto, doplněné na jednom místě čerstvým nedopalkem, mu připomnělo vlastní pochybnosti.

– Cožpak (se) tyto mohou vejít do jediné básně!? Noci porozuměl s Březinou; s kým pochopí rozdíl mezi dlouhá a velká?

Benátky, Beverly, v novém bytě

Ono se řekne: Přestat v nejlepším. Co když: lépe už bylo? Lépe vždycky bylo.

Jako dítě rád cupkal po škrčivě bílém písku. – To nemiš, babi by se špatně spalo! – Kdo mu dnes zaručí, kudy vede tato cesta?

Klíše také podruhé

Trochu se lízнул. Jenom trošku. Ne proto, aby měl špičku. Aby ji neměl.

Aby utopil depresi. Ten kopec za oknem, to není kopec, jenom výsypka.

Lépe se mu pak spí. A ubližuje přece jenom sobě. Anebo ne? Měl by se omluvit vínu i vinařům? – že nepije na chuť, ale z nechuti.

Vizme jeho představu: věci, jichž se musíme a nechceme dotýkat, třeba tlačítko u výtahu. Věci, jichž se kdosi neznámý dotýkal před námi. Svým potem. Prsty, které si po užití záchoda schválně neumyl.

Taky proto se lízнул. Aby zapomněl. Aby usnul. Aby nemusel pořád chodit s kapesníkem v ruce a před ústy, se špunty v uších a očima přivřenýma.

Zdánlivý kopec byl nakonec holub: seroucí mu na balkóně.

Předznamenání

Nelze odpustit těm, kterým jsme ublížili.

?

Rád by svoji chudobu pokládal za ctnost, za Boží dar; jenom kdyby ho tak nesrala!

Poděbrady (aneb: Cestou vlakem)

Když zřízenec zpod tvého vagónu vyndával – drže ji něžně za kotník – nohu sebevraha, když jsi nevěděl, zdali máš upozornit přítelkyni (a stát se na chvíli zajímavým) anebo zda máš mlčet (a zdát se útlocitným), byla v té chvíli nicméně nejdůležitější tato otázka: Co ti vadí více? – Zbytečně zmarněný život? Anebo to, že v Lysé nestihneš přípoj?

Jonáš Hájek

Čtvrť

Ulice s večerkou jak opentlená vana,
již někdo napustil až po okraje střech.
Ze dveří podniků jde mýdlo, hra je hraná,
tu a tam vypění pár oken po patrech.

Schováš se na dvorku, kde nejsou nápisy,
jen navezený šterk. A pavlač, kde se pitvá.
Postupně zhasíná, jen lampy-jaspisy
zůstanou netknuté a vyhoupne se břitva.

Její lesk zabije užaslé chodníky.
Ty jsi však ukrytý do tmy jak do niky.

Periferně

„Jiní ať zatím vynášejí smetí – to my jsme na tahu.“
Z rysů lze odezírat, co spřížnilo se s hlodavci a co je
v nespalitelnosti blízké slovům proč, jen, ale, teď...
Tramvaje provází zrak až k barevným kontejnerům.

Z nádražních podhledů, z přešlých hrdelních horeček
zvedá se fén, proráží pozdní lúno bytu, sklo praská,
taje... Složené ruce mé sestry stále nezvětraně spí,
svítidlo z Kavčích hor končí na rozmočeném poli.

Protipohyb

pro A.

Přivezli trávník a stěny nákladáků
zůstaly hodinku bez zájmu otevřené.
Právě se zálibně dotýkáš spirál,
lechtáš trásně na odkrytém konci,
rozpálenou patu budoucího hráče.

„Bylo to v televizi! Odpoledne,
jako by vylétlo z okénka tramvaje.“
Rozlehlým parkem teď uhání k mostu.
Co ještě se zavine znovu s filmem,
jenž zachytil naše směřjící se známé?

Pavla Vašíčková

13. Bůhnice

Jednoho rána
místo budíku
zvonil Bůh

(Zelená hora v dlani
oliva v droxitašce
– víc s sebou
na druhý břeh
nikdo nepotřebuje)

oblíkla jsem se
jako do práce
a jela do Bohnic

17. Ne zcela obsazené židle

Na červenožluto
aura plotny hýká
a něčí česnekový syn
opečovává astma
vyvětrává hysterii
ze síťovaných očí

z drobtů mandaly
pěstnatě nečekanou silou

22.

Z hrnců křivé
kříže klacků
přihříváné hostiny
pocivých stihomanů
zповědi na dobře
slyšitelném místě
jak jsem to jen pochopila

Jak jsem tě jen pochopila
klíči zdání vědomí
klidně rozevřené dlaně
s větrem rovné dělení

Jitka N. Srbová

23.20

Celé tělo je třeba natřít
Oni říkají

Jinak budeš stará

Třemi druhy krému tří hříběcí kůži
Falešně zpívám přitom na koši na prádlo
Línám plavou srst

Natáhni se za hrazení výběhu

Uhryznu ti –

02:14

V zeleném froté prostěradle
Zeje díra
Za obzorem
Slunce zírá do jiných svítání

V tkanině vryté čísi prsty
Nabírám do úst

Tavím ocel
Na této straně tmy

05:40

Oči se samy zavřou
Ale spát se dá jen na kupeckém voze
Který jede lesem

Bez drncání
V tomto lůžku ze spletených vlasů
Nadávám pohodlí svého osudu

Drbu chlupy povylezlé
V hebkém podkolení –

Spát nebudu

Fin

* * *

smrt je prý jako spánek
je spánek malou smrtí?
každý zemřel tolikrát
kolikrát žil
zatím

* * *

Stínadla se bouří
na Žižkově kouří
Velký Vont i s Dušínem
Červenáček, Metelka
plouží se Samotínem

* * *

straší v starých domech
vržou schody, dveře
kvílí meluzína
skvrna na zástěře
pokaždé je jiná

* * *

když jsem šel domů
mrzlo tak
až praštělo
zima mi zaklepala na čelo
a zeptala se:
co pořád děláš?
to ještě nespíš?
přikývl jsem:
nespím
celé noci
chodím
a do jara
daleko

Petr Hruška

Oheň

Strašlivý nůž,
že by medvěda zabil.
Polévka rezavá jak štyricet let.
Vlhké sirky v pracovní rukavici.
Žebrota klestí z listnáčů.

Všechno to vypadá dramaticky
a je to přitom pár stovek metrů
od garáží.
Člověk,
zdálky jednoduchý jak na jeskynní malbě,
stojí tu, kurvuje,
shýbá se a narovnává.

Remíz se chvíli zapomněl
v okounění,
ale už taky táhne odpolednem pryč.
Nic se tu nerozhodlo.
Jako něžný plevel
vyrostl bledý oheň,
nakonec rozdělaný
uprostřed pracovního týdne
pár stovek metrů za garážemi.

Pořád Adam

Vidím ho jak by chtěl rozumět
alespoň autům
Vidím ho jak jednoho jarního dne
nakonec vytáhnul převodovku
a držel ji poraněnými prsty
Nikdo mu neříkal
nikdo ho neprosil
Venkovská sobota
světélkovala jako Byzanc
byl silný vzduch
Hleděl tam
a dlouho držel převodovku

Něva

Za řeznictvím je Něva
a je stříbrná jako řeka vodky –
přišel s tím domů
a vidí jak se sype písek světla
písek hlasů
jak se sype písek ženiny ruky
do písku světla
a vidí
že tam Něva
už není

Po včerejšku

Dnes zase viděl hory.
Vůbec s tím nepočítal,
zvláště když tu byl sám,
ale vezli ho po včerejšku,
pokrčeného,
s rukama na aktovce.
Vezli ho kolem,
a tak se musel na hory dívat,
na zelenošedé snopy hmoty
a tmavost průsmyků,
na ten pohyb vevnitř tvaru.
Házelo to s ním,
slepený a nevyspalý,
chraplavě se vracějící z povyku včerejška,
díval se a díval,
najednou i za svou ženu,
dnes viděl vysoké neporušené hory
za celou rodinu.

Zašlý reliéf

Lvi už tu nejsou.
Býka drtí pouze jejich tlapy,
a on krásně,
zhluboka umírá.

Bože chraň,
ať nezboudím v těch místech,
kde lze potkávat jen
beznohé lvy.

Juraj Kalnický

jasná poľana

nebo sa tu dodnes korí neznabohom
v uzavretom tichu staroruskej priadze
zahladzuje myšlienkové stopy
jeho
rozosiata všade
preto tu ostalo len toľko čo je treba
popísané listy blízkych jabloní
bezodné priznania
ako prvý záznam o pôvode chleba
ako daň pútnikom miesto pre pietu
ako balzam z brezy na oči
ktorý viečka rokmi nezmetú
zamúčené slovo v stálej aréne
koniec dejstva v hre na tuláka
nikto neveríme bielej starene
až kým nemá našu ruku v smrtnom rukáve
prečo sa nám zdá že je pre nás málo
reportérska príležitosť stratená
uhrabaný stôl sťa okraj aleje
kde gróf tolstoj nepozýva ku káve
akoby tu nebol aj keď stále je
tuším asi čo to znamená

októbrovovembrová fotografia

dnešná vosr sa celkom vydarila
do striech a tváří moskovčanov
sa oprelo slnko akoby sa chcelo splna minút
z fučíkovej po tverskej kde autá
lezú ako potkany po starom chráme
sme za dvadsaťpäť minút
povedala si a pred puškinom
si mi kúpila bielu pečenú klobásu
večný vil-i ale dnes nedáva audiencie
tak sme sa sfotografovali za päť baksov
so strojene pózujúcimi amíkmi
na rohu gumu s kerenským a marxom
vnuci a vnučky domácich
netušiaci nič o sedemdesiat rokov
prekrúcanej nemeckej medvedej službe
mávali vlajočkami a púšťali balóniky
šťastia – uvoľnené radikály

do tónov andrewlloydwebbersa
nálada rezňov bazénov a kont
meďákov jácht víl a francúzskych pláží
a s holým zadkom podomácky okiadzani bardí
– tu musíš stále dávať pozor na červenú!!!
– nuž pozitívne preber sa
aby ťa niekto nezrazil
v nesprávnej esemeske sveta
na fóne póz a peňazí
do ktorého bol ktosi dávno otrávene kopol
preto ten všadelietajúci popol
čiernučko čistý – kopy popola
poradcovia kariermani
naháňači rešpektu na všetky strany
kampane a haldy benefičných fráz
plná muzikálová kupola
no a milovanie – svadby dlhšie ako
manželstvo /mladý je tóčno zverbovaný/
a záverečná na rozbitých kúskoch
no a turisti – nekonečné hromady
tuleňov ktoré sa chodia páriť všade
a medzi nimi naše fotky ala dnešnérusko
obrazy kociek maleviča plné
pinckertonov pijúcich iba baccardi a portské
a amadeus so salierim ktorým sa ide práve dariť
a ešte exupéry v pozadí – potenciálne štartujúci
nový vezuv – upevňujúce sa nové zmierenia
– buďte zdorovy,
nepovinnípriateliabyvaléhosovietskehozväzu!!!

Jurij Jurčenko

O tom, ako som strávil pondelok

(list dcére z Paríža z 27. 9. 1994)

(Už dávno nie), tak ti píšem opäť.
Vzbudil ma domovníkov zametací zápal.
Tak som vstal. Prelistoval sa. A zjedol obed.
Po ňom som zaspal a až do utorka chrápal.

(Z ruštiny do slovenštiny preložil Juraj Kalnický)

Alexandr Rozenbaum

Proklínám vás

Proklínám ty, jejichž opričnický postup začínal
v ryčné extázi z marše kultu Stalina,
ty, kteří zvůli provolávali sláva,
ty, kterým na fotkách nechyběla hlava.
Proklínám vás! Proklínám vás!

Ty, kteří do věznic zavírali sami
a hlavy zadupávali holínkami,
vás, kterým družba zuřivé krve dával,
i vás, kteří dělali oslavný kravál.
Proklínám vás! Proklínám vás!

Máte strach, jak u soudu vyzní
sny, jež ukrýváte do polštáře,
neboť v nich sténají pořád tváře
těch, kdo trpěli vaší přízní.
Před soudem jsou jen někteří z vás,
soudil vás soudruh jak Jidáš Krista,
bojte se času, čas je břitva,
a na vaše krky už se chystá.

Ty, kteří dětem vzali oba rodiče,
a jejich vlastní v Artěku hřál ohníček,
ty, kteří postříleli svoji armádu
a nad svými oběťmi pěli tirádu.
Proklínám vás! Proklínám vás!

To slavné jméno, které nosíval Stalin,
jak hadí kůži potom rychle svlékali.
Své vůdce měnili jak manželky přeliv
a sami sotva kdy vlastně v něčem jeli.
Není to tak? Není to tak?

Máte strach, jak u soudu vyzní
sny, jež ukrýváte do polštáře,
neboť v nich sténají pořád tváře
těch, kdo trpěli vaší přízní.
Před soudem jsou jen někteří z vás,
soudil vás soudruh jak Jidáš Krista,
bojte se času, čas je břitva,
a na vaše krky už se chystá.

Spoutaná

Po té Veliké Sibiřské cestě
daleko, daleko za Bajkal,
z rodného domu
až v akatujskou tmu
po štacích trestanec šlapal dál.

Skoro rok se vláčel po té štrece,
měl hlad v tom mraze a i horku.
Řval na něj voják,
na rameni bodák –
čepici smekl bez okolků.

Voják-pes bil až k smrti,
popoháněl po trati.
Sklizeň je teď tvoje věc –
tvůj manžel je trestanec.

Úděl vězňů je trýznivě těžký,
když v cärech noci křičí ze sna.
Říčka hluboká,
na vodě oka,
jak věžeňský osud je děsná.

Nahnali lidi do pusté země,
v té šachtě je půlka národa.
Tam sviští dűtky,
tyfus je prudký,
v nebi – kříž, až nad ním – svoboda.

Vrtačka dělá randál,
pouta všem bachař nandal.
A bijte je s radostí,
máte přece sil dosti.

Těžké boty jsou už sešlapané
a tvář má barvu černé vody,
k smrti znavený
věčným vězením
lehl si na věžeňské schody.

To není mořská bouře,
to sténá ruské hoře,
osudem pokroucení,
vržení do vězení.

Viki Shock

Kulišáci

Bylo horko, příšerné horko. Lékaři za takovéto situa-ce doporučují občanům hodně pít nealkoholické nápo-je, nejlépe vodu, a okna pokud možno neotevírat. Vadi-mek seděl nehybně doma u stolu a koukal ven otevřeným oknem, kterým se dovnitř valilo horko. Přemýšlel o tom, jestli by neměl vypít sklenici vody, ale pak se raději oblékl do kožichu, na hlavu si nasadil kuli-cha a vyšel z bytu o patro výš na půdu. Z půdy se pak už snadno vyšplhal na střechu, kde se chvíli opaloval, jak jinak nežli v kožichu a v kulichu, a potom půlhodi-ny běhal na místě dokolečka. Domníval se totiž, že mu tato činnost pomůže rozproudit krevní oběh, jenž byl tím příšerným horkem dosti zpomalen. Když to už Va-dimka přestalo bavit, slezl ze střechy na půdu, kde si kouzelnickým trikem vytáhl z nosu pár živých holubů, které vypustil ven do horka, a pokračoval zpět domů. Tam bylo pusto a prázdno a kromě nich tam bylo ještě horko, příšerné horko. Vadimek už byl po obědě a docela se nudil. A horko ho nebavilo, nedalo se s ním mluvit. Zavolał proto Vladimírkovi, zda by se nechtěl sejít a promluvit si o běhu světa a podobných záležitos-tech. Vladimírek byl pro. Do kavárny, kde byli kromě obsluhy Vadimek a horko, přišel sice s mírným zpožděním, zato s sebou přinesl přímotop, takže si ti dva kulišáci mohli při klábosení pěkně přitápět. Měli si toho hodně co povídat, pro začátek si vzali na paškál to příšerné horko a pokračovali přes vznik literatury na planetě Zemi, až po Kunderovu Nesmrtelnost chrousta. Aby se ještě více odvodnili, popíjeli dobré červené víno, a když měli zrovna prázdné sklenky, provedli frajersky sto dřepů s předpažením, než jim obsluha zase dolila. Vladimírek stíhal ještě lehšedy a na-víc kliky s tlesknutím. Byl prostě hbitější než Vadimek, a to asi proto, že na sobě neměl kožich ani kulicha. Nutno uznat, že Vladimírkovy pestrobarevné bermudy a bělostný nátělníček byly za takovéhoho příšerného horka mnohem praktičtější. Přímotop vesele přitápěl a naši přátelé byli skropeni potem. Vadimkovi tekly z pod kulichu přes oči a bradu úplné čůrky. Když už je-den každý z nich vypil tři čtvrtě litru vína, změnili ob-jednávku na mojito. Mezitím doba pokročila. Vladimí-rek povečeřel klobásky s chlebem, zatímco Vadimek, protože byl důslednější, zůstal o hladu. Počet tělesných

Po té Veliké Sibiřské cestě
daleko, daleko za Bajkal,
z rodného domu
až v akatujskou tmu
po štacích trestanec šlapal dál.

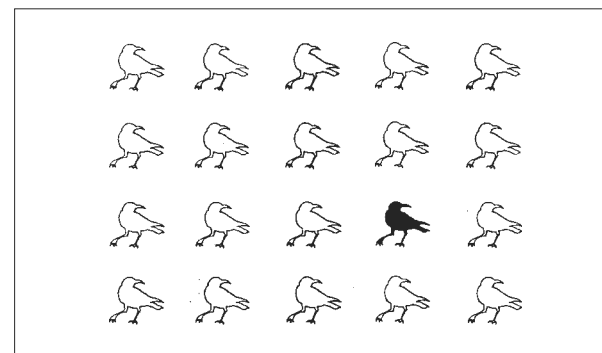
(Z ruštiny přeložil Norbert Holub)

Sergej Glovjuk

* * *

Jeseň mala už opäť šediny
A preto som ťa vlastne nevyhodil
Akási zdivočelá slepá sila
ma k tvojemu tieňu prilepila
Povedz, načo som ti ja –
nevymyslený?
A vietor veje. A je chladný.
A zrána podpitý.
Šta celá Rossija.
Veď tu sú všetci podpití.
Tu by sa dal na to
aj sám Mesiáš..
Okolie sa tu k nocibelieva ako zlato
žltnúcích listov.
Aj meteličiak si už hvízdol
a odiera suky z mlkvých vetiev.
A v strede sukov
obnažuje priesvity a nás dvoch mätie.

(Z ruštiny do slovenštiny přeložil Juraj Kalnický)

Michal Šanda | bílá vrána

prostocviků však oba značně snížili, Vladimírek si dokonce přestal při klicích tleskat a Vadimek už při dřepch více nepředpažoval. Přesto zněl kavárnou potlesk, neboť číšníci takto zvláštní hosty ještě neviděli a nechtěli přijít o báječnou podívanou na jejich podivuhodné kousky. Počet vypitých sklenic mojita se počal podobati počtu vypitých sklenek vína a čas nemilosrdně ubíhal, až přišla zavírací doba. Vladimírek vypnul přímotop, vzal si ho v podpaží a oba přátelé se vybatolili ven do horké noci, kde se rozloučili. Cestou domů upadl Vadimek v tramvaji a Vladimírek si zase v autobusu zapomněl přímotop. Poblínkali se ale, kulišáci, oba až doma. Kupodivu jim prý totiž bylo horko, příšerné horko.

Gurgen Barenc

* * *

Tento déšť

Byl jaksi podivně mokrý

Byl rozzuřený a kousavý

Užvaněný a ponurý

Ze všech sil se rozuměl

Vyváděl, pěnil a zuřil

Všem vnucoval svůj názor

Myslel, že každá jeho kapka

Je poéma, klenot, ba dokonce

Vrchol umění...

Tento déšť

Byl jaksi podivně nervózní

Ochaboval, ale nepřestával,

Krápal a opakoval

Křečovitě se svíjel a opakoval,

Že je veliký, silný,

Že si ho lidé neváží...

Tento déšť bezpochyby

Strašně chtěl vypadat

Jako ostrý liják.

(Z ruštiny přeložil Jakub Grombíř)

ROZHOVOR

Spontaneita v tvorbě je to podstatné, ne-li nejpodstatnější,

říká literární kritik a publicista
RADIM KOPÁČ

Jsi znám především jako literární kritik, ale psals i verše a drobné prózy.

Pokračuješ v této činnosti ještě?

To byly jen drobnosti mimochodem. Navíc vznikaly především v době, kdy jsem ještě nepsal kritiku – v druhé polovině 90. let. Takže ne, nepokračuji.

Co tě přitahovalo na psaní veršů? A co tě přitahuje na psaní kritik?

Spíš než verše mě lákala forma krátké prózy – jakéhosi obrazného gagu: maximálně zhuštěný děj na minimu plochy, a k tomu absurdní humor jako základní koření života. Psáním recenzí a kritik si ujasňuji, co jsem to vlastně přečetl: potřebuji, aby se mi text v hlavě usadil – a to se mi nejlépe daří, když abstraktní myšlenku převedu do konkrétních slov.

Čteš „jinak“ knihu, o které budeš psát, než tu, po které sáhneš řekněme jenom kvůli potěšení?

Všechny knihy čtu především pro potěšení z četby. Někdy se dostaví, někdy ne – to je riziko čtenáře. A nevím, jak by to mělo být jinak. Apriorně zaujmout vůči textu podezření a pak vztekle čenichat po prohrěšcích proti jakési „pravdě“ dila nebo po gramatických chybách? Jak říkal pisář Bartleby: Já bych prosím raději ne. – Takže jediný rozdíl, abych ti odpověděl na otázku, je ten, že když chci nějakou knihu recenzovat, dělám si bokem poznámky.

Spisovatel Emil Hakl říká, „že kritik kritizuje autora za to, že si nevymýšlí tak, jak by si vymýšlel on, kdyby to uměl“. Souhlasíš s touto definicí recenzí jako svého druhu pomstou, minimálně nevolí? A myslíš, že dokážeš jít proti tomu?

Pomsta – to je silné slovo. I ta nevole. Každý text je ale otevřený: čtenář, a kritik by měl být především čtenářem, jak jsem řekl, do něj vstupuje, hledá se v něm – a buď se najde, nebo nenajde. Takže s Emilem Haklem vlastně souhlasím, až na to závěrečné „kdyby to uměl“ – tím si najednou bere stejnou zbraň, jakou ti před chvílí chtěl vyrazit z ruky.

Existuje vůbec nějaká relevantní kritika kritiky?

Proč by neexistovala? Ke kritice lze přistupovat stejně kriticky jako k poezii nebo próze. Všechno je text. Všechno lze „nějak“ číst.

A jak si na tom současná kritika u nás stojí?

Pokud zůstaneme u té literární, řekl bych, že ta deníková dost bídně: minimum externistů a maximální tlak na konkrétní redaktory, aby zvládali psát o všem – od Homéra po Barbaru Nesvadbovou – se nutně projevuje v kvalitě jejich textů: jsou všechny stejné. Trochu to vyvažují týdenní přílohy: Salon, Orientace, méně už Umění a kritika nebo Kavárna. Deníkové kulturní rubriky taky slyší nejvíc na komerci, takže to podstatné, co se vždycky děje na periferii, se tam dostane opravdu jen výjimečně. V týdnech je situace lepší: autoři mají větší možnost výběru a taky dostávají větší prostor. Ale mluvím spíš o Respektu než o Reflexu nebo Týdnu. A dál skoro platí úměra: Čím menší periodicitu časopisu, tím větší autonomie pro autory, kteří do něj přispívají.

Je pro tebe v oblasti literární kritiky někdo vzorem?

Vzorem asi ne. Řekl bych ale, že mě řada současných, ale i dřívějších kritiků, potažmo esejistů inspiruje, že mě jejich texty dokáží bezprostředně oslovit – úhlem pohledu, schopností citlivě vniknout do textu, schopností komparace. Mám rád básnickou obraznost, s níž se promítají do textů, ale třeba i do filmů Jiří Cieslar nebo Jan Štolba, z předchozích generací třeba Teige nebo Nezval. Na druhou stranu, jak zjišťuji, mi svým střídavým přístupem, respektive záviděním odstupem do jisté míry konvenuje psaní Aleše Hamana. Ale jsou i další: Viktor Šlajchrt, Jan Suk, Petr Král, Antonín Brousek, Vladimír Novotný, starší texty Jiřího Trávnička.

Má smysl, aby literáti bez odborného vzdělání psali recenze?

Myslíš, že odborné vzdělání dělá člověka lepším nebo citlivějším kritikem? A může být literát bez odborného vzdělání literátem? Spontaneita v tvorbě je to podstatné, ne-li nejpodstatnější – a odborné vzdělání ji spíš tlumí. Naivní poezie nebo art brut má, pokud hovoříme o smyslu, pro mne často větší smysl než „odborně vzdělaná“ malířská nebo básnická produkce. Tak proč by kritik, který kritiku nestudoval, nemohl být kritikem? Ostatně ani Jan Štolba, ani Nezval, z těch, které jsem před chvílí jmenoval, žádné odborné vzdělání, pokud vím, nemají.

Každá kritika je osobní, ale některé reakce na tvé recenze a vůbec tvé působení na literární scéně jsou až útočné. Čím si to vysvětluješ? A jak to zvládáš?

Odpovím ti s dovolením stejně jako Štefanu Švecovi v rozhovoru pro Dobrou adresu před dvěma lety: „A co s tím mám dělat? Hledat v tom diagnózu? Paranoii? Závist? Hloupost?“

Podle čeho si vybíráš jako recenzent knižky, o kterých něco napíšeš?

Podle autora, podle tématu, podle vydavatele, častokrát taky podle obálky, o níž si myslím, že má být – jak říkal Teige – plakátem knihy. Některé knihy taky krásně voní.

Co tě v poslední době z vydaných knih poezie a prózy zaujalo?

Jistě novinka Violy Fischerové Předkonec: tou samozřejmostí, s jakou přijímá smrt jako součást života, stejně jako vzácnou schopností odolávat sentimentu – je to přesná, i když trochu krutá poezie. Z prózy třeba „divné povídky“ Miloše Urbana: nejvíc asi tím, jak Mrtvý holky dokonale pracují s prvky a postupy brakové literatury. A ještě dvakrát komiks od jedné autorky – Lucie Lomové. Třetí díl příhod Anči a Pepíka a první autorčin pokus v žánru komiks pro dospělé Anna chce skočit: pro jednoduchost, ale sugestivnost kresby, střídání rytmu vyprávění, snové digrese – a taky vtip, kterým se celý příběh uzavře.

Nejsou u nás někteří, zvláště začínající poetové příliš přeceňováni? A naopak – nedostává se příliš málo pozornosti autorům již zavedeným, avšak skromně publikujícím? Je u nás vůbec patřičně doceněna generace básníků 60. let?

Určitě jsou a určitě dostává, respektive není. Jednak fungují jistá lobby, jednak je literární historie výběrová. Pokud zmiňuješ poezii 60. let, je bezesporu srovnatelný význam autorů, jako jsou Wernisch, Šrut, Brousek nebo Gruša, a na druhé straně Král, Dvorský, Roman Erben nebo Zbyněk Havlíček – a naprosto nesrovnatelná je míra, s jakou jsou dneska kritikou reflektováni a čtenářsky přijímáni. A nejsem si úplně jistý, jestli Litera za poezii pro Stanislava Dvorského na tom něco změní – jakkoliv mu to ocenění přejí.

Čím si ten rozdíl vysvětluješ? Hraje v tom roli fakt, že autoři té druhé skupiny byli anebo jsou surrealisté?

To je návodná otázka. Surrealismus šel vždycky proti proudu. Surrealisté byli vždycky ve svých postojích vyhranění – a pro oficiální literární i společenské struktury těžko stravitelní. Král, Dvorský a Erben prvně a na dlouhou dobu naposledy publikovali svoje surrealistické verše v roce 1967 v Orientaci – a znal jim k tomu odsuzující chór tehdy frekventovaných kritiků. A jakýsi podvědomý strach, že by tihle autoři mohli „mít pravdu“ tu je, zdá se mi, přítomný pořád, i po čtyřiceti letech.

Jsi známý jako velký ctitel surrealismu, výše zmínění autoři se ale od něho postupem času více či méně odklonili. Současným čistokrevným surrealistou je možná už jen Pavel Řezníček. Má smysl tento literární směr křísit?

Křísit? Myslím, že český surrealismus od roku 1934 nikdy neupadl do mdlob, aby ho bylo třeba křísit. Z básníků to kromě Řezníčka dosvědčují Alena Nádvorníková, František Dryje nebo Jan Gabriel. V malířství je „čistokrevným surrealistou“ třeba Martin Stejskal, donedávna také Eva Švankmajerová. Ve filmu Jan Švankmajer. Jaképak křísění.

Připravils už několik literárních antologií, pracuješ teď na nějaké?

S Barborou Osvaldovou z FSV UK chystáme řadu autorských sborníků na téma fejeton, esej, rozhovor atd. – jde o skromné příspěvky k literatuře pro obory žurnalistika a mediální studia.

Výraznou stopu jsi zanechal také v několika tištěných a internetových časopisech, zmínil bych třeba Dobrou adresu, Intelektuála, ale i Tvar a dnes hlavně Portál české literatury. Co ti bylo nebo je nejbližší?

Dobrá adresa byla podstatná tím, že jsem v letech 1999 a 2000 skrz ní objevoval internet. Čtvrtletník Intelektuál jsem dělal jako časopis, který bych sám chtěl číst. Do Tvaru mě bavilo psát kvůli lidem, kteří tam pracovali: Honzovi Nejedlému a Jakubu Šofarovi. Portál české literatury je médium se zatím nejširším záběrem: napůl příručka slovníkového typu, napůl literární časopis. A to ve třech mutacích, s desítkami spolupracovníků.

Je u nás tištěných literárních periodik hodně, nebo málo?

Je jich tolik, kolik je čtenářů. A těch je málo. Žádný literární časopis dneska neprodá víc než dva tisíce výtisků. A pokusy to změnit, jak se třeba v roce 2000 snažil Martin Pluháček s revuí Neon, ukazují, že víc jich asi být nemůže. Na soustředěné čtení není čas, a hlavně o ně není zájem: frustrující práce odvádí pozornost lidí úplně jinam – ke kulisám, které jim aspoň na chvíli potvrdí, že ještě vůbec žijí. A na těch kulisách nemusí být nic namalované, stačí že jsou trochu reflexivní. Ideální jsou supermarket, televize, restauranty s reprodukcí hudby. Ale zpět: tištěných časopisů tedy spíš ubývá. Není to tak dlouho, co skončily Nové knihy, Pěší zóna, Kritická příloha Revolver Revue, Intelektuál, Aluze; pokud vím, ke dnu teď jdou i Literární noviny.

Psí víno mi mezi ostatními časopisy připadá trochu jako pankáč...

To je hezké přirovnání. A vlastně mi do velké míry konvenuje. Ve svém studentském pokojíku u rodičů mám dodnes deponovanou asi tisícovku kazet s punkovou muzikou z celého světa. V 90. letech jsem neposlouchal skoro nic jiného.

Myslíš, že internet zahubí poezii v tištěné podobě?

To si nemyslím. Stejně jako fotografie nezahubila malířství, rozhlas a televize nezahubily tištěné noviny a časopisy, video nebo internet nezahubily film. Spíš bych řekl, že tu fungovala a funguje docela plodná rivalita. Navíc mnozí z „internetových“ autorů – i když to třeba nejsou básníci – ti na otázku odpovídají tím, že soubory svých textů za čas publikují knižně: Čulík, Neff, Ostravak Ostravski, ba i zmíněná Dobrá adresa občas vydává pro subskribenty jakési „best of“.

Má česká poezie výraznější šanci proniknout na polskou nebo německou literární scénou? Daří se to dlouhodoběji někomu z tuzemských autorů? A jak je to vůbec s překlady českých básní do jiných řečí?

Co vím, tak v Polsku a Rusku vyšly nedávno antologie moderní české poezie, stejně tak před pěti lety ve Francii, cosí se objevilo i v Itálii. V Německu se celkem daří současné české próze: Topol, Rudiš, Urban, Dousková, Komárek, z poezie byli do němčiny přeloženi Borkovec nebo Rudčenkova. Ale mám dojem, že pokud jde o překlady současné české literatury, je teď neaktivnější polská bohemistika.

A naopak – myslíš, že se k nám dostává současná zahraniční poezie? Zdá se mi, že se čas od času objeví nějaká antologie veršů, ale celá sbírka jen výjimečně. Nebo se pletu?

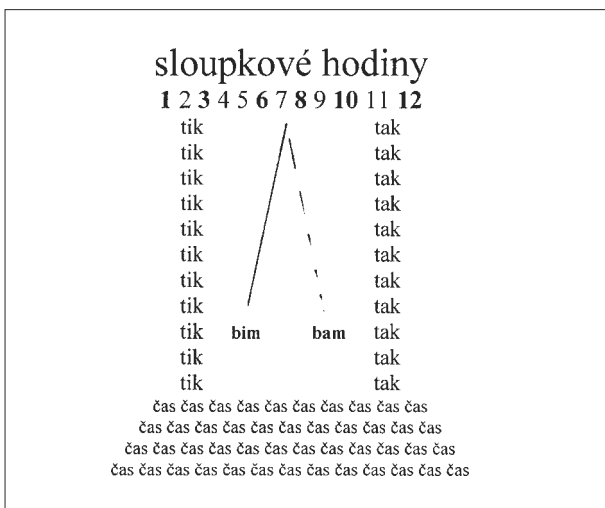
Jestli „současnou“ míníš jen „mladou“, pak ta výjimečnost asi platí. Ale pokud do kategorie „současných“ řadíš i nové sbírky klasiků, jakou jsou třeba Enzensberger, Bonnefoy nebo Mayröckerová, pak asi ne. Zásluhou Františka Benharta máme, myslím, až nadstandardní přehled o současné slovenské poezii. A spousta překladových věcí vychází, a to i ve velmi reprezentativních ukázkách, časopisecky.

A má vůbec poezie šanci přežít v tomto tisíciletí?

Poezie je do velké míry otázka citlivosti, s níž vnímáš skutečnost kolem sebe. Pokud se tato citlivost neztratí a pokud se samozřejmě neztratí skutečnost, není myslím důvod, proč by poezie v tomto tisíciletí neměla přežít.

(Radim Kopáč se narodil v roce 1976 v Praze. Vystudoval Žurnalistiku a mediální studia na FSV UK. Spoluzaložil internetový měsíčník Dobrá adresa, vedl revui Intelektuál, pracoval v kulturní redakci ČRo 3–Vltava; dnes šéfredaktor internetového Portálu české literatury www.czlit.cz. Napsal několik knih (rozhovory s J. Kovandou, B. Grögerovou, P. Králem aj.), sestavil několik antologií (mj. Antologie nové české literatury 1995–2004, Hovnajs!, Jezdec na delfině), edičně připravil knihy A. Klimenta, M. Koryčana, O. Mizery, J. Řezáče, P. Řezníčka, J. Wolkeru ad. Žije v Praze.)

(Rozhovor připravili Petr Štengl a Milan Libiger)

Michal Šanda | sloupkové hodiny

FRANTIŠEK VŠETIČKA / Cestou Gérarda de Nerval

(Karel Zlín: Vers l'Orient, Le dormeur du val, Montigny le Bretonneux 2005, 64 stran)

Básník, překladatel, sochař a malíř **Karel Zlín** (vlastním jménem Karel Machálek, 1937) vydal svou pátou básnickou sbírku, která na rozdíl od předchozích je psána francouzsky. Nese název *Vers l'Orient*. Titul sbírky lze přeložit dvojím způsobem – buďto jako Verše Orientu, nebo (což je pravděpodobnější) jako Do Orientu. Druhá možnost je totiž citátem z Nervalovy Aurélie a v textu sbírky se objevuje celkem třikrát – v podobě motta 2. básně, pak v názvu básně 15. a v textu této básně. Vzhledem k tomu, že celá sbírka je inspirována Nervallem, platí nepochybně možnost druhá. Gérard de Nerval vykonal cestu do Orientu v polovině 19. století a na přelomu druhého a třetího tisíciletí ji v jeho stopách několikrát zopakoval moravský básník žijící v Paříži.

Sbírka je zároveň inspirována Egyptem, jenž je rozhodující nejen pro sbírku samu, ale také pro Zlínovo umění sochařské a malířské, což částečně dokazují reprodukce jeho děl, tvořící závěrečnou část knihy.

Gérard de Nerval hraje v Zlínově básnické tvorbě dominující roli, a to téměř od jejího počátku. Jeho v pořadí druhá sbírka (a první exilová) *Dům druhých* (Roma 1980) začíná básní k Nervalově poctě. Pak se Zlín pustil do překladu Nervalových *Chimér*, jež vyšly už ve svobodných časech s jeho ilustracemi a zasvěceným doslovem (Praha 1999). Za čtyři roky nato vychází u nás básníkova sbírka básní v próze nazvaná *V kraji Oxymoronu* (Brno 2003), v níž Nervalovo jméno tvoří spojnicí celého tohoto lyrického celku. Za další dva roky vydává pařížský sochař knihu *Vers l'Orient*, jež je autorovi Aurélie věnována cele.

Sbírku připsal Karel Zlín svému strýci Tomáši Podruhovi, odbojáři popravenému v roce 1942. Podtitul sbírky vymezuje rozsah cesty, zní: Carnet de voyage Alexandrie, le Caire, Louxor, Abou Simbel (Zápisník z cesty Alexandrie, Káhira, Luxor, Abu Simbel). Zlínova kniha je v podstatě popisem Egypta, pyramid, sfing, staroegyptských bohů, lícením světa, jenž se básníkovi jeví jako veskrze tajemný a záhadný. Tak ovšem chápal svět Orientu už Gérard de Nerval; jakým způsobem jej chápal, o tom vypovídá 19. báseň sbírky, nazvaná Thot, jenž byl bohem, který dal Egyptu písmo. Cituji báseň celou, mimo jiné proto, aby si čtenář uvědomil míru Zlínovy básnické výpovědi. Zlín se vyjadřuje volným veršem, což ostatně činí téměř od samého prvopočátku. Thot: „Devant la porte fermée / Gérard découvre que la nature et le monde / Sont impossibles à percevoir / Par des yeux / Privés d'extase. Un phénomène, / Seulement observé, / Garde son mystère. Thot, / Le scribe, / A regardé le monde / Par le troisième oeil de la magie / Et de l'alchimie. En Orient / Gérard réalise / Que nous errons dans un univers / Où le plus important, / A été oublié“ („Před zavřenou bránou / Gérard pochopil, že přírodu a svět / není možno vnímat / očima / oprostěnými od extáze. Jev, / pouze pozorovaný, / stráží své tajemství. Thot, / písař, / nahlížel svět třetím okem magie / a alchymie. V Orien-

tu / si Gérard uvědomil, / že my bloudíme vesmírem, / ve kterém podstatné / bylo zapomenuto“).

Karel Zlín často do svých veršů promítá sebe. Nejistenzivněji se tak děje na dvou místech. Prvním z nich je báseň Abu Simbel, ne náhodou je v pořadí třináctá. Pro její plné pochopení ji opět uvádím celou: „Au bord du Nil / Dans la salle de l'hôtel Old Cataract / Résonne la voix des Pythies. / Quand je leur ai parlé de mes ennemis, / Les Pythies m'ont dit que je devrais me teur. / Peut-être ont-elles raison, / Parce que ma situation / Paraît sans issue. / Il y a sept ans / Les Pythies ont tenu les mêmes propos / A un puissant lettré. / Lui n'a pas eu le choix. / Il ne lui restait que / Quelques jours à vivre. / Moi, mes yours / Ne sont pas encore comptés. / Je me suis rendu d'Assouan / A Abu Simbel. Là, / J'ai vu en relief, / Taillé dans une roche de calcaire: / Ramsès, / Debout sur son char / Attaquer et écraser ses ennemis“ („Na břehu Nilu / v hale hotelu Old Cataract / znějí hlasy Pythyí. / Když jsem jim vyprávěl o svých protivnících, / řekly mi, že bych se měl zabít. / Možná mají pravdu, / protože má situace / se jeví bezvýchodnou. / Před sedmi lety / daly Pythie stejnou radu / mocnému učenci. / Ten neměl na výběr. / Zůstalo mu jen / několik dní života. / Mé dny, ty ještě sečteny nejsou. / Odebral jsem se do Assuanu, / do Abu Simbel. Tam / jsem spatřil relief / vyrytý do vápencové skály: / Ramses / stojí na svém voze, / pronásledující a drtící své protivníky“). V závěrečné části sbírky Zlín reprodukuje své objekty, jako první uvádí svou Sluneční bárku (La Barque solaire), která stojí uprostřed zámeckého parku v Rambouillet. Kol ní bylo dosti vzruchu, dokonce i v televizi. Protivníci z egyptské básně budou patrně shodní s protivníky kolem zmíněného sošného objektu. Podle mého soudu asi nejlepšího, jaký kdy Zlín vytvořil.

Jiným výrazně prožitkovým místem Zlínovy sbírky je 2. a 3. báseň, kde sblízuje svůj osud s osudem Nervalovým, jenž nakonec propadl šílenství a spáchal sebevraždu. Zmíněné ztotožnění je naznačeno v druhé polovině 2. básně, jež se jmenuje Voyage en Orient (Cesta do Orientu): „Aveuglé par le soleil / D'Amon, Gérard aperçut / son odalisque. Mais entre les colonnes du temple, / A l'intérieur de l'hypostyle, / Il voulut voir la Déesse. Isis / Lui apparut. Plus tard, / Il crut reconnaître ses traits dans le visage / D'Aurélia. Sa relation rêvée / Avec la Déesse / Enivra sa vie comme l'opium. / Et toi, qui emboîtes les pas / A Gérard, sache / Que tu es en danger: toi aussi / Tu vas trouver en ruine / ta vie terrestre / Sous la vo te céleste / De Nout / L'Eternelle“ („Osleplý sluncem / Amonovým, Gérard ve své duši zpozoroval / obraz milenky. Však v sloupcí chrámu, / uvnitř hypostylu, / toužil spatřit Bohyni. Isis / se mu zjevila. A touha jeho duše / mu předestřela její rysy v tváři / Aurélie. Snově splnutí / s Bohyní / obloudilo jeho život jako opium. / A ty, který kráčíš těsně ve stopě / Gérarda, věz / že jsi v nebezpečí: ty rovněž / nalezeš v troskách / svůj pozemský život / pod nebeskou klenbou / Nút / strážkyně věčnosti“). Jde o prožitek maximálně intenzivní, jenž pokračuje v 3. básni nazvané Osiris. Bohyni Nút věnuje pak Zlín 22. báseň, která však pojednává pouze o tvůrci Chimér.

Sbírka Karla Zlína nemá tematicky v české poezii obdoby (zdůrazňuji tematicky, neboť formálně, způsobem básnické výpovědi, má obdob celičkou řadu). Zcela nepochybně je toto námětové novum projevem proniknutí do cizího světa (do francouzského, a pro Zlína jako překladatele Giacoma Leopardiho také do italského). Volba cizího jazyka pak projevem úsilí se s tímto světem ztotožnit (na druhé straně je ovšem také výsledkem nepatrných kontaktů s českým prostředím a nezájmu z české strany).

V roce 2005, kdy vyšla kniha *Vers l'Orient*, vydalo totéž nakladatelství sbírku *Thanatos Eros* od současného francouzského básníka Pascala Payen-Appenzellera. Sbírka obsahuje řadu básní, z nichž prvních pět Zlín v knize přeložil a navíc ji celou ilustroval. Ladění Payen-Appenzellerových veršů je vysloveně erotické a stejný charakter mají i Zlínovy kresby. Výtvarný doprovod sbírky *Do Orientu* je tak zcela jiného druhu než kresby z knihy *Thanatos Eros*.

JAKUB GROMBÍŘ / Tento způsob podzimu...

(Jan Sojka: Podzimní lidé. Votobia, Olomouc 2006)

Motto:

MILUJU TĚ MOJE ALTER EGO (nápis na ohradě Západomoravských strojřev v Třebíči)

Svým způsobem je to zážrak, že si člověk vlastně přečte určitou knížku. To, že čtenář i autor vůbec přišli na svět, že se inkarnovali zrovna do člověka, že jsou gramotní, že si z nepřeberného množství zájmů vybrali zrovna literaturu, že v životě leccos zažili a zároveň přežili... Za to všechno bychom měli být vděční. Ale jaksi to nedokážu, když čtu typickou současnou českou prózu. Jsem už příliš unaven z její zaměnitelnosti, předvídatelnosti, nedostatku ambicí (uměleckých, pochopitelně).

Přítom autor *Podzimních lidí* Jan Sojka je chlapík nepochybně sympatický, posedět s ním u piva by jistě nebyla ztráta času. Na literaturu to však zatím nestačí. Recenzovaná knížka je autorovou (narozen 1973) první prózou, dosud publikoval pouze básně. Vypráví o partě kamarádů, kteří si hrají na bohému a pak jsou okolnostmi donuceni tuto hru ukončit. Hlavní hrdina váhá mezi dvěma ženami, ani pořádně neví, jestli některou z nich miluje. Anežka jeho zřejmě ano, ale je příliš ovlivněna ideologií ženských časopisů, nutících k permanentnímu hledání ideálního partnera ve stylu dědečka, co měnil, až vyměnil.

Sojka dokáže přesně a s humorem vystihnout obecně známé jevy: stereotyp hospodských plků, agresivní primitivy na vesnických zábavách, rázovité promluvy emeritního myslivce, přítroublou studentku věřící v přízemně účelovou mystiku, slizkého yuppieho na srazu abiturientů. Škoda, že to rozředí jalovými, dětinskými a sebelitostnými „úvahami“. Tento problém s pitváním nitra se však s určitým typem české prózy táhne už od Škvoreckého Zbabečků...

Zděšení z tohoto světa a neschopnost přizpůsobit se jeho hodnotám jsou normální zdravou reakcí, nikoli znakem výjimečné osobnosti či dokonce geniálního umělce. Jak autor sám píše na jednom místě své knihy: „Naše postřehy nebraly konce.“ Leccos je zoufale začátečnické: „V hrudi mi začala tlouct kovadlina.“ Jednak je to nepřesné (kovadlina sama netluče, ale tluče se na ni) a navíc je tato metafora tak otřelá, že se to člověku ani nechce věřit. Spisovatel v Kristových letech by už mohl mít v určitých věcech jasno, a nechluubit se tak silácky, že už spává se ženami a chodí do hospod. Odpustit si pubertální hlášky typu: „Zajímalo by mě, jaký to bude, až budeme dědci a potkáme babiznu, kterou jsme kdysi píchali.“

Sojkovo psaní je ovšem spontánní a přístupné, neobvykle čisté, nesnaží se na rozdíl od jiných debutantů oslnit tím, kolik západních postmodernistů zplagoval. Místy se ale potřebuje pochlubit, že taky něco přečetl, a pak vznikají trapné (tj. zdlouhavé, nefunkční a neobjevné) výklady o Keltech nebo Hieronymu Boschovi. Také občasně pasáže ve třetí osobě nemají jiné opodstatnění, než že střídání vypravěčských pozic bývá pokládáno za znak literární zručnosti; nedozvíme se z nich nic, co by na sebe Štěpán sám neřekl. Vadí tu utahaná lyrika („Tam uvnitř, kde je srdce, nosil sibiřskou zimu.“) i moudrosti za pět padesát („Zbyl tu popel z člověka, jenž zasel zrno a nesklidil ani plevel.“). Když někdo chce psát jako Bukowski, měl by se podobných ornamentů vyvarovat. Také motta kapitol převzatá od Jana Zábrany nebo obsedantně opakováný leitmotiv podzimu působí, jako by si to spis než příběh samotný vynutila snaha vyhovět kánonu a být pochválen akademickou kritikou.

V Salingerově novele Franny a Zooey říká hlavní hrdinka: „Já netvrším, že ho nemám ráda. Jenomže mi už lezou krkem lidi, který mám jenom ráda. A modlím se, abych už jednou poznala někoho, koho bych si vážila.“ Ta pasáž mě napadla, protože Sojkovo psaní se Salingerovi dost podobá: tatáž mladistvá naštvanost, ironicky pozorující všední život a poměřující ho transcendentně. Ale text Podzimních lidí postrádá kvality, které by ho povznesly nad obyčejnost popisovaného. Napadnou nás i Remarquovi *Tři kamarádi*, bujaře popíjející, bonmotičí a milující, ale také schopni díky vzájemné solidaritě čelit ranám osudu. Ale právě tam, kde se Sojka snaží filozofovat, ukazují se limity jeho psaní. Je to spíše generační výpověď ve stylu Petra Šabacha či Martina Fahrnera, trpící přílišnou doslovností a zůstávající na povrchu jevů. Nabízí se i próza mosteckého autora Pavla Růžka *Obyčejný ráj*, dosti kuriózní, i když nikoli nečtivý pokus popsat undergroundové prostředí tak, aby to prošlo normalizační cenzurou.

Autor nedokáže své alter ego Štěpána vidět z odstupu, i když je jeho počínání občas dost pochybené (nestuduje ani nepracuje, přesto si může dovolit samostatný byt v centru velkoměsta a přitom pít první ligu – díky podpoře od rodičů, kterou bere až příliš samozřejmě). Závěr knihy je ovšem výborný, zralý. Vypravěč naznačuje, že by ze svých proher mohl do budoucna něco vytěžit. Tady by byl člověk dokonce v pokušení označit Sojkovu knížku za román.

Vlastně tahle recenze není ani tak proti Sojkovi, ale proti té záplavě autobiografických knih, které se díky svižným dialogům a hovorovému jazyku dobře čtou, ale ještě lépe zapomínají (naposledy třeba Daniel Petr). Už je nějak moc těch knížek, jejichž hrdinové vesměs malují obrazy nebo píšou básně; jako by problémy této společenské vrstvy byly ze všeho nejzajímavější. Ovšem Sojka je spíše obětí – obětí podivné psychózy, jejímž projevem byla tvarovská polemika mezi Tomášem Kůsem a Vladimírem Novotným, totiž že kvalita spisovatele se počítá podle počtu ISBN. Proto vydal knihu, kde je celá řada nedotažených motivů (např. jaké jsou šance postavy Malíře na resocializaci) a naopak nevyškrtáno to, co je nadbytečné a šustí papírem. Prostinkému příběhu by pak slušel poloviční rozsah. Přes všechny nedostatky ovšem Jan Sojka ukazuje, že má na to, aby časem napsal dobrou knihu, pokud bude nadále tak vtipný i upřímný a zbaví se školácké snaživosti; a hlavně, pokud se donutí psát více o době a méně o sobě.

MILAN HRABAL / Sešlo se na mém stole (a nespadlo pod něj)

Není to tak velká hromada jako posledně, ale... shodou okolností se tu potkaly převážně knížky dvou nakladatelství.

Pražský Protis „napekl“ samé zajímavé tituly – hlavně v edici Večernice. Začnu Michalem Šandou a jeho *Kecanicí*. Šanda je dobře znám (a leckým oblíben) jako autor knih s velkou fantazií, nadsázkou, zajímavými tématy a promyšlenou kompozicí, většinou zvládnutou. Nejnovější *Kecanice* zaujme už na první pohled souladem mezi názvem a obsahem. Dobře odposlouchaným „jazykem lidu“ vypráví jednoduché „kecanice“, které je možné běžně potkat v hospodě u piva nebo zaslechnout na pavlači (v nové době spíš před Hypernovou). A kdo chodí pravidelně na pivo (nebo do Hypernovy) ví, že kromě spousty průměrných hloupostí tam denně padají opravdová moudra a pokud hlouposti, tak nejmiň nadprůměrné. Nikdo je nečeše (jazykově), nikdo je nezapisuje. Ne tak Michal Šanda. A tak v krátkých textech slitých do jednoho odstavce, bez verzálek na začátku vět, bez interpunkce – s výjimkou teček za větou (občas ani to ne = s. 31) můžeme číst: „... s Boubřleho fotrem se to má trochu složitějc. pravda je že když konečně zhebnul nechal ho Boubřle zkremovat a popel z urny vysypal bez obřadu v remíze na krejčárku aby ho měl pěkně při cestě z hospody. nadržatovanéj pivištaty se potom na krejčárek chodil vymočít. celej život jsi mě nasíral já tě teď nachčiju volával s rozepnutým poklopem Boubřle ovšem jak krejčárek hnojil a zalejval na den po roce mu z hromádky popela vyrost dočista novej fotr jako by z oka vypad mrtvýmu. setřel si dlani chcanky z pleše a povídá: už špásování bylo dost jdeme domu synku.“ Vlastně je to Šanda jako vždy – básnický obraz nevytváří jednotlivá sousloví, ale teprve až celý, lehce, nenápadně vypořádaný text. Knížka je fajn, jen nevím, jestli je možné zajít ještě dál a hlouběji, nebo už pro autora nadchází čas zkusit to jinudy a jinak.

Patrik Linhart je v dílku *Napsáno v trenýrkách* jako vždy dvojsmyslný. Nebo vícemyslný? Možná je nejlepší si nejdřív přečíst „doslovný“ rozhovor s Radimem Kopáčem (To teda!) a teprve potom, pěkně odzadu a na přeskáčku básně. Třeba: „Moje Japonka / se světlkujícími vlasy / přežila Hirošimu / a Nagasaki taky asi“ (s. 68), nebo „Miluje tě / jako život / z kamikadze / jeden pilot“ (s. 62) a ještě třeba báseň Spolu na katolické farmě: „Dáli vzdálení / jsme si tak blízko / jako když kladivo / o srp třísklo“. Tenhle rodák ze Sudetengau-Erzherz (podle jeho vlastních slov) neboli Severních Čech je závislák na regionu (jen si vezmete názvy textů: Cesta z Teplic do Prahy, Teplicemacht, Zastávka Duchcov, Cínvald...) a komických situacích a smíchu (podobajícimu se rozborce krajiny na uhlí a haldy). Takže největší nesmysl je brát ho vážně – jenže on je v tom dobrej, takže při jeho legráckách mrazí. Nikdy totiž nevíme, kam až je schopen zajít. Podle věku, kterého se už dožil on i jeho přátelé, lze usuzovat, že zatím do ujde. Tak co s ním v literatuře? Možná, že by se jeho poezie dala shrnout do jediného údajného výroku (nejspíš) radikální baletky ze souboru Vyžvejklá bambule Gábiny Hauptvogelové (=Hlavněptákové): „Držte hubu, vy pražský píči, my tady děláme takový divadýlko z Teplic!“

Teď jedno opravdový mládě: **Jakub Čermák** (z Teplic jako Linhart) a jeho svazek *Padavčata*. Je to jeho druhá sbírka – prvotina mě minula, ale tahle míří nejspíš natrvalo do mé knihovny. Především pro neotřelou obraznost, pro niž mám vždy slabost. Ať už píše o básnictví: „stejně se břichem dotknu tvého / jak země oblohy / a z řečí budou vlnky na kaluži“ (s. 62) a nebo využívá pohádkového motivu, kdy vlk se navrací k babičce a Karkulce a říká: „ve světě ubylo slov, babičko“, pokaždé je to vzrušivý přesah myšlenkových světů do sebe navzájem. Navíc je nutné ocenit Čermákův dar tajemství a objevů – jako příklad poslouží už jen i názvy některých básní – Šedivé panely houslí, Nůžky mlhy, Rytmus much, Tmylstva, Malý třesk apod. Místy se v těch básních ještě slova trochu víc rozmachují, než doopravdy chtějí nebo mohou za daných okolností říci, ale jen proto, že autor usilovně hledá a přitom mu to paradoxně (alespoň na první pohled) „jde snadno od ruky“. Třetí sbírka ukáže! Když říkám, že je dobré *Padavčata* vlastnit a dokonce i číst, dejme ještě jednu ochutnávku: „mluvili, mluvili / až jim ústa namrzala / zařáli si sny do dlani / a když se náhodou políbili / bylo to jako jazykem o zábradlí / a přitom v každém jejich rtu / jak v pomačkaném kimonu / spala bílá gejša / s očima černýma / malá bílá gejša / s očima černýma / jak noc“ (b. Živůtky, s. 79).

Čtvrtou do poetického mariáše z Protisu je třetí sbírka **Marie Štastné**. Autorka ji nazvala *Akty*. To už je vyzrálá poezie básničky nedávno ověřené „ortenovkou“. Štastná má opravdové štěstí, že dokáže psát přirozeně, jako když dýcháme. Z jejich veršů nepoznáme ani na okamžik, že by na nich pracovala: žádný šev, žádná stopa po cizelování, šlechtění, zdobení a jiném „uměleckém“ úsilí. Je to talent od Boha. Smyslovost a smyslnost, harmonie a sálání, volnost a řád přirozenosti

– to vše naplňuje čtenáře jejich slov uspořádaných do veršů, které nepotřebují rým a vystačí s rytmem svého jazyka. I když ještě častěji domínuje tělo (ženské, plné štav a nadějí, touhy už ne jen po dotecích, ale po naplnění) nad duší (zatím spíš dívčí, plnou očekávání, byť dávno zba-veného naivity) přece je patrné, že jedno jsou – alespoň u Štastné ano. Poslouchejte: „Jaro je bohyně / která si zapomněla / nasadit řádra“, „drobné kapky potu / drží se na chmýří kolem páteře“, „v míhání opálených lýtek / je zakletý začátek světa“ (...) taková je žena uprostřed žen, které chtějí „vyronit se z ran / a neubýt“ (s. 13). Chvillemi vítězí pocit, že pro hrubý, násilnický svět mužů zde není místo („svlékáš se neochotně / a neumíš ani / pořádně roztáhnout nohy“). Ale žena bez muže není úplná, i když to často bolí („dnes ji bolelo břicho / ale zítra by se dala svést“, už dlouho / jsi mě nekouls do ramene“). Poezie Marie Štastné je jako pláč dítěte – má své přirozené důvody, pramení v potřebách a nelze jej vyjádřit jinak. Alespoň prozatím.

Nakladatelství Petrov skončilo, ale z literární mapy nezmizelo. Po tak úctyhodném výkonu, jaký za několik let své existence pro českou literaturu udělalo, to prostě nejde. Stejně tak málokdo věřil, že by Martin Reiner (už definitivně ne Pluháček) ve svém druhém vydavatelském projektu nazvaném Druhé město vydržel bez poezie, jak mohlo vyplývat z výčtu autorů, které si chtěl na počátku „ponechat“ z petrovské „stáje“. Nakonec tedy i na mém stole zakotvily dva básnické tituly z produkce Druhého města. První z nich je kniha tří autorů nazvaná *Bykárna*. A to tedy Milan Ohnisko, Michal Šanda a Ivan Wernisch vytvořili pěknou bejkárnu. Čistě tuhle knihu – nádherně graficky vypravenou – znamená oscilovat mezi líbí a nelíbí. Autor je trojjediný (čtenář může tu úspěšně, onde bez šancí uhadovat, kdo právě psal), básně od heců až po opravdu dobré texty. Celé dohromady hra docela příjemná, místy však trochu příliš nezávazná. Pravda, je to věc osobního vkusu (já osobně jsem se většinou dobře bavil), ale přec jen je třeba se pokusit o vymezení oněch pólů mezi tvůrčí invencí a ztopořením bez výronu. Určitě na jednom pólu stojí vítězná jedna z nejkratších básní českých nazvaná Hovno a říkájíci „na nebi“ (s. 13). Blahé paměti Jiří Žáček se dokázal ve své básni Feministická vyjádřit stejně stručně, ale podařil se mu téměř mikroromán (vzpomínáte? „Muž? Kuš!“). Tady je to spíš pouhé zátiší s exkrementem. O něco málo vtipnější je báseň o něco málo delší: „Ezra Pound je pokecanej / No jo / Jíst při jídle se nemá“ (s. 46) a o kus dál to zase vrzne prdem typu: „ticho si sedlo na hrušku / i nastal brajgl Na růžku“. Naštěstí – i když podobný tón spíš převažuje – je v knize řada opravdu vtipných a občas i opravdu dobrých básní. Jako třeba ta nazvaná „na kráve a na oři“, kterýžto název je současně i prvním veršem básně, jež dále pokračuje: „k moři / na pláži do písku se boří / kopyta a slunici se koketa / capí se bobří / a do přístavu / vplul člunek z otcova stavu“ (s. 64). Nakonec k zahození nejsou ani jazykové hříčky česko-zahraniční typu „Tmáří září hranicemi do tmy – verš jež zjevil sám uns Gott mi“ (s. 73) nebo celá báseň after (s. 50 – název je nejspíš opět součástí básně): „five o'clockan / je zarputile vač-

natý v tom že ho o čtvrté / ani o šesté / ani bisquitem omočeným v čaji / nevyhlákáte drahý Watsone z Austrálie“. Summa? Mohlo to být lepší, ale na druhou stranu také horší. Víte co, přečtete si tuhle Býkárnu sami!

Milan Ohnisko vydal ve Druhém městě další svou sbírku plnou hříček, sarkasmů a básnických „odseknutí“ nazvanou *Love!* (2007). Ovšem navíc také hořkých záznamů hořkých skutečností (oddíl Bláznovy linky). Tak třeba „odseknutí“ typu „Jeden život je tak zhruba akorát“ nebo „Nejsem Leonard Cohen / sbohem“ nelze nebrat vážně. Stejně jako zdánlivou srandičku: „Sáhnout si na život? / A co má být? // Vždyť je to jen / haptický vjem“ (s. 48), případně hříčku nazvanou Bolest (s. 63): „Jen tak / že není / skoro nic // Mlčky / až na zem / polož líc // Motám / se žitím / žití mnou // Dnové / za sebou / mlčky jdou“. Vrcholem sbírky je poslední, jemná, nazvaná Štědrý den: „Tak jsem si vzpomněl na Honzíka / Věčné spočinutí dej mu Pane // To umíš Ty / já ne“. Asi jsou v *Love!* i slabší místa, ale mohu poznamenat spolu s Milanem Ohniskem že: „Nakonec nesejde / na tom ni na onom // Nakonec nesejde skoro na ničem / Ale v tom skoro / je skryto vše“ (s. 81). Snad čtenář teď správně pochopí, když napíše, že ta sbírka je skoro skvělá.

Vedle popsané hromádky knih leží ještě Krivánkovo Zátiší s loňskými ořechy, nové překlady Ewy Lipské, Dynkova Tamponiáda, Krajina z jednorozcem Luisy Novákové a zcela zvláštní knížka Simony Kofroňové... No tak tedy příště snad tyhle (až je dočtu) a ještě určitě něco navíc. Hezké čtenářsky-prázdninové léto přeje Milan Hrabal.

JAKUB GROMBIŘ / Filozof pod jabloní i nad ní

(Ladislav Zedník: Zahrada s jabloněmi a dvěma křesly, *Argo, Praha 2006*)

Prvotina Ladislava Zedníka s mnohoslibným názvem *Zahrada s jabloněmi a dvěma křesly* je působivá tím, jak autor vytváří vlastní svět, nepostrádající nostalgické kouzlo. Obraznost je trochu pohádková, trochu hororová, ve stylu Wernischova *Zimohrádku* nebo filmu Valerie a týden divů, ale zároveň je silně korigována autorovým intelektem. Nejsilnější je autor tam, kde nesmlčí ani nárazy tohoto křehkého světa na realitu, příkladem může být titulní báseň, Strašák nebo Listopadová; řekla mi – a nejslabší tam, kde se začne utápět v abstraktních úvahách: „Do mě bůh rozjímat nechodí“ nebo „dokonalost je réva, / ne dokonany hrozen“. Kongeniální jsou ilustrace Markéty Jelenové: kombinace průsvitného rastru s oblačnými strukturami v různých odstínech šedé je nápaditá a ponoukající k hledání souvislostí; nelze si však občas nepoložit otázku, zda je případný neúspěch způsoben čtenářovou nedovtipností nebo tím, že tam žádné souvislosti třeba nejsou.

Časté jsou motivy zvířat, postrádající však veškerou idyličnost: „Jako

zrna kukuřice: / praskající včelí trupy. / Později nebyl k odlišení: hmyz / ani med spečený s voskem.“ Příroda je Zedníkovi spíš zrcadlem lidského utrpení, podobně jako v básních Zbyňka Hejdy. Je to poezie v dobrém slova smyslu konzervativní, neusilující o extravaganci. Jen občas působí poněkud vyumělkovaně: „Slyším mámu – / říká: Tolik dopisů / jako plástve / popsané mrtvými pavoučky. / Nyní jsou v šuplíku / vyhořelé / jako hnízdo lesních včel.“ Snad se pohybuji v prostředí příliš proletářském, ale nevzpomínám si, že bychom se u nás doma bavili takovým způsobem.

Básně jsou viditelně důkladně promyšlené, až se čtenář neubrání dojmu, že by neškodilo občas méně tlačit na pilu. Jako nestojí za mnoho komedie, snažící se pointovat každou repliku, tak i poezie, kde co verš to metafora, může ztratit přesvědčivost. Dá se souhlasit s výhradami Boženy Správcové ve Tvaru, že je to poezie místy až příliš sofistikovaně vyhýbavá, ale na druhou stranu, jen málokterá prvotina z poslední doby byla natolik kultivovaná, usilující vytvořit (a místy dokonce vytvářející) vlastní styl. Ladislav Zedník je určitě příslibem do budoucna, jeho poezie se nechte snadno, ale dojem z ní zůstává dlouho, protože: „Hřbitovy táhly za vískami / jako smečky za potravou“.

VLADIMÍR NOVOTNÝ / Spaní snivé, sny bez můr...

(Jan Sojka: Směr spánku. *Weles, Brno 2006*)

S třiatřiceti léty života se dá spojovat celá řada nejrůznějších asociací – nuže, plzeňský pedagog Jan Sojka, divadelník píšící prózu i poezii, právě v tomto věku překročil přízračně hranice západočeského regionu a vydal teď v Brně knižně (po několika klubových a polosoukromých básnických tiscích a časopiseckých publikacích, zvláště v Plzi a ve Welesu) svou první sbírku veršů. Jak se tedy říká, vstoupil do hájemství české literatury – a je záhodno se tázat, zda do ní vkročil opožděně či naopak v pravý čas – a co do našeho básnictví přináší na dlani? Zkusmo ve směru svého tvořivého spánku?

Vskutku nelze se nevrátit k problému literární prvotiny. Tou úředně či bibliograficky vzato Sojkův *Směr spánku* dozajista je či může být, rozuměj básnický de iure, avšak de facto? V tomto směru bychom měli (nepočítáme-li zmíněné klubové publikace) na počátku hodnocení Sojkovy sbírky odkázat jak k souboru *Jazyk nad vodou* (z roku 2001), tak ke knížce *Prostříhy*, na níž se před třemi lety autor podílel s dalšími Plzeňany – vrstevníky Davidem Charvátém a Petrem Šimonem. Už v nich se plně vytvářel či dotvářel autorův básnický naturel, už tehdy se z polohy romantické poezie proklubával ke svým způsobem minimalistickým dimenzím poetického tvaru, které také poté vtiskly estetický kurs jeho *Směru spánku*. Proto můžeme nad touto knížkou hovořit o zralé prvotině, ovšemže s tichým vědomím, že pouze první slovo je adekvátní reálnému stavu věcí, zatímco o skutečnou prvotinu ve skutečnosti nejde. Jde všehovšudy o novou autorovu knížku veršů.

A o co tady kráčí dále? O určitý tradiční problém, který se vynořuje nad každým vydáváním básnické sbírky, neboli o míru porozumění mezi autorem a redakcí. Zpravidla se redaktor domlouvá s tvůrcem na určitých úpravách (což je přirozené a vesměs tuze potřebné) – a potom na výběru: i to lze chápat jako nezbytné počínání, jenomže tady může dojít též k posunu, k průkazné transfiguraci původního složení předloženého souboru či souborů. Nikterak netvrdím, že k tomu došlo i v případě Sojkovy knížky, mohlo však k tomu nepochybně dojít, neboť tentokrát byly při tom hnedle tři redakční sudičky welesovské: odpovědný redaktor Miroslav Chocholatý, jazykový redaktor Vít Slíva (ten nejspíše nezůstal u jazykové redakce) a ještě se v tiráži dočítáme o redakční spolupráci Roberta Fajkuse. To už vypadá jako tré redakčních psů (byť jistě hodných, nekousajících a neštěkajících) spojivších se na jednoho poetu ušáčka – a stěží se umíme ubránit dojmu, zda tato čtveřice našla ve všem společný jazyk kumštu. A zda nakonec nejde o cosi jako Slívův a Fajkusův výbor ze Sojkovy poezie ze začátku tisíciletí! Může být, mohlo se stát.

Nicméně: tenhle nejnovější Sojka je o poznání jináčejší než nedávný Sojka z dřívějších *Prostříhů*, je v prvé řadě mnohem impresivnější, ve svém tvarovém úsilí úpornější a především krystaličtější. A ve *Směru spánku* promlouvá ze všeho nejvíce jako tvůrce poezie dejá vu, jako básník, který reliéfně ohledává sám okamžik, každický moment, kdejaký zlomový zlomeček sošného času, čili úponky trvání a částčky bytí, vše, co může být přeludným solným sloupem stejně jako přítomným nehlasným tónem života. Promlouvá tu jako básník, který svými verši přistupuje ke světu okamžiku, přetváří ho a spoluvytváří, činí z něho okamžik jiný, protkávaný vynalézavými asociacemi, leč i tradičními lyrizujícími reflexemi. Takto transponovaný okamžik poetična jako by přirozeně nalézal své nové poetické skupenství a pozbyval sniveckých spojnic s realitou, ačkoli je autor nikdy v hektickém gestu nepřetrhává – zato se stává ustavičným, leckdy i chimérickým konstatováním čehosi čarovného a nečarovného. Oka letmé mžiknutí se stává snem, snovou a snivou vizí, udávající pomyslný směr stejně pomyslného spánku. Ale smí se zdát i fantaskním sojčím pírkem imaginace, z níž je poskládaná básně tvar.

A o jeho podobu a také o jeho estetický dosah je možné se přít a dohadovat, aniž bychom měli zapotřebí vynášet jakýkoli zdánlivě definitivní verdikt, natož ortel. Zdá se však, že tento tvůrčí postoj, hojně se opírající o uvedenou poetiku „dejá vu“, tvoří v Sojkově poezii toliko jednu vývojovou etapu, kterou básník dřív nebo později opustí, ať už ke své škodě či nikoli. Záměrně se zde totiž cele pohroužil do sverázně manýristického výraziva, které prozařuje křehkostí svého vidění a ryzostí svého citového prožívání. Přesto ale jde o arsenál, který není bezedný a ze kterého se bude nabízet tolikero východisek. – A jsme u dalšího paradoxu: tam, kde autor jedno takové východisko shledává, kde se pokouší o tzv. pointovanou poezii, jako by sice na jedné straně dovedl nemálo zaujmout a přivábit, na straně druhé však jako by souběžně i tratil na

přesvědčivosti, nenápadně pozbýval své osobitosti, přespříliš lpěl na kadencích lyrického básnění.

Jan Sojka je ve *Směru spánku* nakonec sugestivnější všude tam, kde se stále ještě mladickou dychtivostí vhlíží do pradávnych kontur nestárnoucího starého světa kolem nás a v nás, kdy vnímá a postihuje jeho věčnost vtělenou do okamžiku/ů, než když tihne k vnímavé aforističnosti a inklinuje k intencím předběžné zmodřelosti a neméně předčasného životního bilancování. Jeho čas je časem tichého záblesku, jeho prostor tkví ve zkratce. Přesto asi nejřeřavější jsou v této poezii mlčící múry, které tu všude, nepojmenovány, krouží nad našimi časoprostory, směr nesměř našeho spánku. A víme přec odpradáva, že směr spánku / prozradí křik.

FRANTIŠEK VŠETIČKA / Poslední z Komasků

Snad se vám to rovněž stává, podobně jako mně – mnohá města se mi poji s konkrétní osobou nebo osobností, převážně s nějakým tvůrcem od pera, nebo vůbec s někým ze světa umění. Abych byl konkrétní, polský Brzeg, ten ve Slezsku, se mi spojuje s **Januszem Wójcikem**. Básníkem, organizátorem a člověkem kulturněhistoricky rozhledným.

Jako básník pochází z líhně Marianny Bocian. On a Zbigniew Kresowaty. Tyto dva připomínám proto, že jejich východisko je přibližně stejné, jejich další tvůrčí pouť je však zcela rozdílná. Wójcik je na rozdíl od Kresowateho realističtější, konkrétnější, věcnější. Napovídá to do značné míry už jeho básnický debut z roku 1991, která má jednoznačný název *Popis světa* (Opisanie świata). Do značné míry se tato tendence projevuje i v jeho třetí sbírce, příznačně nazvané *Brzeg času* (Brzeg czasu, možno ovšem přeložit také jako Břeh času). Sbírkou jako celek je věnována magickému městu Brzegu – magické město je označení Wójcikovo, tak se také nazývá první ze tří oddílů zmíněné sbírky. Plným právem je Brzegu věnována, neboť nejen v Polsku, ale snad v celé Evropě neexistuje město, jež by mělo tak skvostný renesanční zámek, a především zámek s tak přeskvostným renesančním portálem. Taková skutečnost inspiruje a není proto divu, že se tento objekt objevil na obálce Wójcikovy uvedené sbírky (jako grafika Marka Synowieckého pak portál zaplňuje podstatnou část jejího titulního listu). – Na tomto místě musím dodat, že kdykoliv navštívím Brzeg, vždycky si s úžasem prohlížím jeho zámek a zejména jeho složitý, fantazií hýřící portál. Renesance byla nepochybně velmoc ducha.

Janusz Wójcik je také dobrý organizátor. Od roku 1990 řídí akci s honosným názvem Nájezd poetů na zámek slezských Piastovců, jenž se koná každým rokem. Zmíněný Nájezd hostí především polské básníky, a to nejen ze Slezska, ale z celého Polska a dokonce i ze zahraničí. S nimi tradičně vystupují i polští básníci z českého Slezska. A všechnu tuto básnickou zmeť diriguje a posouvá Janusz Wójcik. Říkám-li posouvá, pak třeba dodat, že vystoupení literátů ze zdaleka neomezuje na Br-

zeg a jeho zámek, ale také na jejich širší okolí (Opole, Prudnik a další místa). Uvedená setkání nemají jen světský charakter, ale rovněž duchovní. Pominu-li skutečnost, že sama poezie a její přednes jsou veskrze duchovní záležitostí, pak jinou duchovní záležitostí, nám Čechům veskrze neznámou, představuje takzvané lámání chleba, jež má obdarovací charakter. A nad tím vším jako spiritus agens vládne Janusz Wójcik.

Na začátku jsem napověděl, že autor *Popisu světa a Do stínu olivového stromu* (tak se jmenuje Wójcikova druhá sbírka) je i kulturněhistoricky založen. Jednotlivá vystoupení Nájezdu nejen uvádí, ale téměř vždycky je doprovází zasvěceným výkladem, sahajícím do dávné nebo méně dávné minulosti, nejčastěji obvykle do renesanční slávy Brzežského území. Tato Wójcikova náklonnost a schopnost se plně projevuje také v jeho Brzegu času, kde vede (vlastně vine) vzpomínkovou linii od Jana Kochanowského (podle něho Jana z Czarnolasu) a Wenzla Scherffera až po nacisty ubitého Vojtěcha Huska, který leží v českém oddělení brzežského hřbitova. Historii tohoto slezského kraje má Wójcik v malíčku a nejráději ji spojuje s dějinným hnutím evropským. Ostatně Wójcikova báseň, v níž je zmíněn utýraný vězeň Husek, se příznačně nazývá Hřbitov Evropy.

S Januszem Wójcikem jsem se poprvé setkal na jiném hřbitově, a sice v našem Jablunkově. Bylo to roku 1997 na Dušičky. Podzim byl dosti nevlídný a Wójcik tehdy spolu s jinými kladl věnec na hrob polským vojákům, kteří na počátku dvacátých let padli v bojích o Těšínsko. Bylo mi tehdy divně a teskně zároveň. A obloha byla zatažená.

Janusz Wójcik má v *Brzegu času* báseň o Komascích, italských architektech, kamenících a štukatérech z oblasti jezera Como, kteří postavili brzežský renesanční zámek, městskou radnici a řadu dalších staveb na polském území (mimo jiné také u nás). Wójcik jim v této básni vzdal natolik procítěný hold, z něhož je zjevné, že patří do jejich cechu. Jako poslední z nich.

appy and happy and happy and happy and
and happy and happy and happy and hap
appy and happy and happy and happy ar
and happy and happy and happy and hap
appy and happy and happy and happy ar
and happy and happy and happy and hap
appy and happy and happy and happy ar
appy and happy and happy

end

Michal Šanda | end

DNY POEZIE 2007

Vážení přátelé,

rádi bychom Vás opět přizvali k účasti na tentokrát již 9. ročníku festivalu Dne poezie, který proběhne (tento rok již pod názvem „Dny poezie“) od 5. do 19. listopadu 2007. Ponese podtitul Poezie na drátě – věříme, že i toto letošní téma pro Vás bude dobrou inspirací. Další informace o předchozích ročnících festivalu naleznete na:

www.volny.cz/denpoezie

Dny poezie se každoročně konají v období výročí narozenin Karla Hynka Máchy (16. listopadu). Chceme, aby byly oslavou především bohatých českých poetických tradic v knihovnách, školách, kavárnách, na ulicích a jinde. Festival rovněž seznamuje veřejnost i s poetickými tradicemi v jiných zemích. V minulém roce se Dny poezie konaly na více než 40 místech po celé naší republice, festivalu se účastnili básníci z 12 nejen evropských zemí.

Posláním Dnů poezie je snaha semknout všechny, kteří mají poezii rádi – autory, čtenáře i vůbec příznivce, a přimět je k tomu, aby se svůj vztah k ní pokusili /nejen/ během festivalu vyjádřit různou formou a pořady.

Už pravidelně se zapojují nejen knihovny, školy, divadla, kluby, kulturní spoly a instituce, ale i jednotlivci. Díky zahraničním kulturním střediskům na Dnu poezie vystupují i básníci z mnoha evropských a dalších zemí.

Den poezie se koná pod záštitou Ministerstva kultury ČR.

Každý z organizátorů nahlásí svůj program pořadající Společnosti poezie, která pak všem akcím zajišťuje zdarma jednotnou propagaci. Festivalu si pravidelně všimají média: noviny, rozhlas i televize. I letos chceme na program Dne poezie upozornit prostřednictvím pohlednic Boomerang, které jsou zdarma k mání na mnoha místech po celém státě.

Pokud máte chuť i svůj pořad letos do Dne poezie zapojit, pošlete prosím do 1. září jeho název, místo, čas konání, krátkou anotaci a také jména a spojení na Vás na mail Společnosti poezie:

denpoezie@basnici.cz

Pokud máte další dotazy, rádi je zodpovíme buď e-mailem nebo telefonicky.

Hezké letní dny Vám za Společnost poezie přejí organizátoři Dne poezie

Martin Zborník, 608 234 844, martinzbornik@post.cz
Bernie Higgins 27481 3800, bernie.higgins@gmail.com
Zora Šimůnková, 604 410 915, perlickanadne@seznam.cz
<http://spolecnostpoezie.cz>

WAGON
Literární almanach on-line

Čtvrtletní náklad básní, povídek a výtvarných prací z tvorby uznávaných i začínajících autorů. Postřehy, recenze, reportáže, autorská čtení. V každém čísle verze pro tisk.

www.almanachwagon.cz
redakce@almanachwagon.cz

Ještě lepší
než dobrá...

Kulturně společenský časopis

**DOBRÁ
ADRESA**
www.dobraadresa.cz

K_{ub}8
poetické akce na poetických místech
pořádané Literárním a kulturním klubem 8

Totem.cz
kulturní magazín

Totem – internetový kulturní magazín a zároveň prostor pro všechny, kteří chtějí prezentovat svá díla, výtvoř, články, recenze i jakékoliv nápady v oblasti poezie, prózy, fotografie, grafiky, výtvarného umění, hudby, filmu, divadla, mystiky, filozofie a dalších. Svě příspěvky může kdokoliv sám vložit, zařadit do rubriky, určit datum zveřejnění, obohatit je o obrázky nebo zvuky a to vše přímo přes tento WEB.
www.totem.cz

Kniha *Kacíř v čizmách* autora písničáka pod pseudonymem Memfer vyšla v Ars Poetica jako 15. publikace (info@arspoetica.sk). Básně z této sbírky byly publikovány v PV č. 29 pod jménem Roman Pekarík.

Literárně-výtvarné dílny
ARS POETICA 2007
 28. 7. — 6. 8.
 Duchovní cesta básníkovna

Literárně-výtvarné dílny Ars Poetica jsou pokusem o zachycení tiché všední poezie života v rozmanitosti jejich forem. Našimi průvodci budou básníci, kteří se uměli dotýkat středu věcí. Každý den programu je věnován jednomu básníkovi a jeho duchovní cestě.
 J. Čapek, I. Blatný, Z. Rotrekl, J. Kolář, E. Juliš, L. Novák, I. Diviš

Dílny jsou určeny nejširšímu okruhu zájemců, jsou vhodné i pro ty, kdo dosud cestu k literatuře nenalezli, nebo na ni neměli čas. Je také možné zúčastnit se jen některého večerního setkání: M. Kovářik, P. Pečínková, Z. Kapráč, A. Palán, J. Rous, E. Vlčková, I. M. Jirous, T. Vážan, V. Brabenec a J. Karafiát. Termíny návštěv hostů se mohou měnit, doporučujeme raději několik dní předem ještě zavolat na číslo 736 176 635. Informace a přihlášky: frantisekburda@centrum.cz
<http://arspoetica.wz.cz>

HOST
 měsíčník pro literaturu a čtenáře

Literární časopis s názvem **Host** začal vycházet v Přerově v roce 1921. Do roku 1929 vycházel v Brně a Praze. V letech 1954–1970 vycházel v Brně legendární **Host do domu**. V roce 1985 zde vznikla samizdatová revue **Host**, která od roku 1990 vychází oficiálně.

Marie Havelková-Albenová (1896–1991)
 V letech 1919–1950 byla spovovědkou Jiřího Řeřhena
 Photo: Jiří Visek